

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA
V PLZNI**

Fakulta právnická

Katedra ústavního a evropského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Amnestie prezidenta republiky a ústavní žaloba pro
velezradu**

Bohumila Dufková

Plzeň, 2015

Tímto prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Amnestie prezidenta republiky a ústavní žaloba pro velezradu“ zpracovala sama, pouze s využitím pramenů zde uvedených.

Plzeň, březen 2015

.....

Bohumila Dufková

Tuto diplomovou práci bych ráda věnovala mému kamarádovi Čejenovi, který odešel příliš brzo a také mé rodině, která mě vždy podporovala.

Obsah

Úvod	5
1. Pojem amnestie prezidenta v českém právu.....	8
1. 1. Amnestie	8
1. 2. Milost.....	10
1. 3. Formy amnestie.....	11
1. 3. 1. Agraciace	12
1. 3. 2. Abolice.....	13
1. 3. 3. Rehabilitace	14
1. 4. Historický exkurz.....	15
2. Pojem ústavní žaloby pro velezradu v českém právu.....	17
2. 1. Vymezení pojmosloví	17
2. 2. Velezrada	18
2. 1. Návrh ústavní žaloby	20
2. 2. Řízení před Ústavním soudem.....	21
2. 2. 1. Ústní jednání	23
2. 2. 2. Nález a jeho právní následky	24
2. 2. 3. Obnova řízení.....	25
2. 3. Historický exkurz.....	26
3. Amnestie prezidenta Václava Klause.....	28
3. 1. Článek I.....	29
3. 2. Článek II.	30
3. 3. Článek III.	33
3. 4. Článek IV.....	34
3. 5. Shrnutí.....	35
3. 6. Zajímavé subjekty, které byly amnestovány.....	36
3. 7. Amnestie dva roky poté	38
4. Ústavní žaloba pro velezradu proti Václavu Klausovi	40
4. 1. Bod A).....	40
4. 2. Bod B).....	42
4. 3. Bod C).....	44
4. 4. Bod D).....	45
4. 5. Bod E).....	49
4. 6. Důvody pro zastavení řízení	50

5. Komparace s německou právní úpravou.....	53
5. 1. Amnestie	53
5. 2. Ústavní žaloba pro velezradu.....	54
Závěr	57
Seznam použité literatury	58
Přílohy.....	63
Resumé.....	67

Úvod

Při tradičním novoročním projevu prezidenta republiky Václav Klaus překvapil veřejnost a vydal svou první a poslední amnestii v prezidentském úřadu. Ta vyšla ve Sbírce zákonů pod číslem 1/2013 Sb. v den následující po jejím vyhlášení. Vlna absolutního nesouhlasu odborné i laické veřejnosti, vzbuzující zájem médií, mě přesvědčila o tom, že právě tato amnestie je tématem, o kterém budu ráda psát svou diplomovou práci. Již 14. 1. 2013 podala skupina senátorů Senátu Parlamentu ČR Ústavnímu soudu návrh na zrušení čl. II zmiňovaného amnestijního rozhodnutí prezidenta. Situace nadále eskalovala, až došlo 5. 3. 2013 k historicky prvnímu podání ústavní žaloby pro velezradu proti prezidentovi republiky. V tom se můj zájem a téma závěrečné práce automaticky rozšířili.

Byla jsem velmi zvědavá na vydání ústavního nálezu a těšila jsem se, že odborníci vydají nezaujaté stanovisko, které by veřejnosti podalo vysvětlení o tom, „jak to tedy bylo“. Zda amnestie byla vydána v souladu s právními předpisy a v rámci pravomoci prezidenta republiky, a v neposlední řadě také jestli „ten náš končící prezident byl tak špatný, jak senátoři tvrdí“.

Ústavní soud ovšem řízení o předmětné ústavní žalobě zastavil. Odpovědi na tyto otázky, z pohledu největších právních kapacit České republiky, se tak již nikdo nedozví. Společnost přišla o jedinou možnost, zjistit, na čí straně byla pravda.

Mým cílem, z výše uvedených důvodů, je přinést nezaujatý pohled na institut amnestie a ústavní žaloby pro velezradu v obecném i konkrétním smyslu (rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii č. 1/2013 Sb., nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 17/13).

Text je rozdělen do pěti částí, z nichž každá má svůj opodstatněný význam.

V první části se věnuji pojmu amnestie jako takovému. Považovala jsem za důležité vymezit rozdíl mezi amnestií a milostí. Dále, z důvodu chápání následující problematiky, jsem si dovolila zařadit pod tuto kapitolu také popis různých forem amnestie. Pouze okrajově jsem pak uvedla čtenáře do historického kontextu tohoto institutu.

Část druhá pojednává o pojmu ústavní žaloby proti prezidentovi republiky. Její úprava prodělala podstatné změny ústavním zákonem č. 71/2012 Sb., v souvislosti

se zavedením přímé volby prezidenta republiky. Tato teoretická část pojednává o nové právní úpravě, přičemž její důsledky jsou posléze znázorněny v části páté, o ústavní žalobě proti Václavu Klausovi. Systém podkapitol je inspirován zákonem č. 128/1993 Sb., o Ústavním soudu, respektive průběhem řízení o ústavní žalobě v něm popsaným. V závěru jsem uvedla některá historická fakta, která s tématem souvisí. I v této kapitole jsem používala především metodu popisu.

V části třetí jsem se věnovala konkrétně amnestii bývalého prezidenta republiky Václava Klause, která byla publikována ve Sbírce zákonů pod číslem 1/2013 Sb. Zaměřila jsem se především na analýzu jednotlivých článků s ohledem na jejich aplikaci. Neodpustila jsem si zmínit pár zajímavých, široké veřejnosti známých subjektů, na které se amnestie vztahovala také. Zpravidla se jednalo o právnické osoby, na něž byl aplikován čl. II., který se týkal zastavení trestního stíhání, od jehož zahájení uplynulo více než 8 let. Posledním bodem byla syntéza, ve které jsem čtenáře seznámila se známými důsledky amnestie dva roky po jejím vydání.

Čtvrtá část je zaměřena na konkrétní ústavní žalobu Senátu ČR, která byla podána proti Václavu Klausovi v souvislosti s vyhlášením amnestie. Mou snahou bylo vydání nálezu, ve kterém jsem prakticky suplovala činnost Ústavního soudu. Plénum Ústavního soudu totiž ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/13 řízení o této ústavní žalobě zastavilo. Kapitola je členěna do jednotlivých bodů podle znění ústavní žaloby. Posledním tématem jsou důvody pro zastavení řízení uvedené v pořadí, jak je zpracoval Ústavní soud a poté ústavní soudkyně Ivana Janů ve svém odlišném stanovisku. Metodou analýzy a následné syntézy se tak snažím o vytvoření objektivního názoru na podanou ústavní žalobu.

Poslední část je věnována komparaci české právní úpravy s německou. Při studiu materiálů pro mě bylo velmi překvapující, že německé spolkové právo neschvaluje pravomoc amnestie (Amnestie) spolkovému prezidentovi, nýbrž Spolkovému sněmu. Systém tohoto institutu je naprosto odlišný od našeho a celkové srovnání je tak téměř nemožné, proto jsem se věnovala spíše popisu tohoto institutu. Komparaci ústavní žaloby (Anklage vor dem Bundesverfassungsgericht) již bylo možno provést, protože rozdíl již nebyl tak markantní.

Základním pramenem pro mě byli Ústava České republiky s komentářem¹, Zákon o Ústavním soudu s komentářem² a publikace institutu Václava Klause Spor o amnestii³.

¹ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007

² WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007

³ INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013

1. Pojem amnestie prezidenta v českém právu

1. 1. Amnestie

„Amnestie – jakákoli amnestie – je výzvou k obecné smířlivosti, k tomu, aby lidé na sebe nebyli „jako saně, člověk na člověka jako kat“ (Ježek, Voskovec, Werich: David a Goliáš). Stát jde svým občanům vyhlášením amnestie příkladem.“⁴

Amnestie (z řeckého *amnéstia*, tj. zapomenutí) je normativním aktem sui generis. Jedná se o velmi specifické rozhodnutí, které nemá všechny podstatné obsahové znaky právního předpisu. Neobsahuje opakovatelné pravidlo, přičemž právě trvalost je významným znakem obecné právní normy. Díky tomu na něj nelze uplatnit zásadu *lex posterior derogat priori*.⁵ Na základě jejího vyhlášení se blíže neurčenému počtu pachatelů trestné činnosti zmírňují nebo dokonce odpouští tresty uložené na základě pravomocných rozsudků soudů.

Jedná se o hromadný akt vůči osobám, které jsou určeny obecně (např. druhem spáchaného trestného činu, formou zavinění) nebo s ohledem na osobu potrestaného (např. osoby trpící závažnou chorobou).⁶ Tento právní institut se nemusí nutně vztahovat pouze na trestní právo. Naopak je přípustná i u přestupků, které jsou také sankčním řízením.

K platnosti amnestie je zapotřebí spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. To znamená, že je jednou z kontrasygovaných pravomocí prezidenta republiky, přičemž oba podpisy se mají nacházet na téže listině.⁷ Dle čl. 63 odst. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, za vydanou amnestii tímto přebírá odpovědnost vláda.

⁴ HASENKOPF, P., O amnestii aneb kde se vzala ta osmiletá lhůta, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 54-55

⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 4/13

⁶ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 465

⁷ Existují velmi rozporuplné pohledy na formu kontrasygnace v našem ústavním právu. Autoři se rozcházejí, zda se jedná o kontrasygnaci právní (předseda vlády nemusí dokument podepsat pouze v případě, že není ústavně konformní nebo je nezákonný) či politickou (předseda vlády nemusí dokument podepsat, pokud s ním politicky nesouhlasí). S ohledem na amnestii Václava Klause, se budu nadále touto problematikou zabývat v další části mé diplomové práce.

Prezident ji vyhlašuje zpravidla při slavnostních příležitostech, těmi jsou například nástup hlavy státu do úřadu⁸, nebo uklidnění obyvatelstva po některých mimořádných událostech.

Amnestie může zasahovat mimo uvedeného i do průběhu trestního řízení, které ještě nebylo ukončeno pravomocným rozsudkem. „*Amnestií se rozumí hromadné promíjení a zmírňování trestů a právních následků odsouzení a právo nařizovat, aby se trestní řízení nezačalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo.*“⁹ V takovém případě se trestní stíhání nezačíná nebo bylo-li zahájeno, trestní stíhání se zastaví.¹⁰ Poté je, samozřejmě, vyloučena možnost užití mimořádných opravných prostředků v neprospěch obviněného.¹¹

Vyhlášený rozsudek ovšem není zcela zrušen. Amnestií není dotčena občanskoprávní odpovědnost odsouzeného, vyplývající z rozsudku, ani jeho povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem, kterou žalující strana uplatnila v tzv. adhézním řízení.¹²

Pouhým vyhlášením amnestie nevzniká automaticky nárok dotčeného na to, že bude amnestován. Rozhodnutí o účastenství na amnestii přísluší soudu, který rozhodl v prvním stupni. „*Odpykává-li si taková osoba v době rozhodování trest odnětí svobody, učiní rozhodnutí soud, v jehož obvodu se trest vykonává. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.*“¹³

Pro rozhodnutí, koho se amnestie týká, není stanovena žádná závazná lhůta. Vydává se formou usnesení. Odsouzenému a státnímu zástupci se oznamuje doručením opisu písemného vyhotovení. Ti mají právo podat proti němu stížnost dle § 141 zákona o trestním právu procesním.

Po vypršení lhůty pro podání stížnosti soud na usnesení vyznačí doložku právní moci a poté vykonatelnost rozhodnutí. Následně zašle usnesení společně s příkazem k propuštění odsouzeného do příslušné věznice.¹⁴

V českém právu zpravidla platí, že jednou poskytnutou amnestií již nelze zrušit¹⁵.

⁸ Již amnestie Ludvíka Svobody č. 55/1968 Sb., z 9. 5. 1968 zdůrazňuje zvyklost udělování amnestie při nástupu hlavy státu do úřadu.

⁹ KANTOŘÍKOVÁ, J., Heslo Amnestie, In: KLÍMA, K., *Encyklopedie ústavního práva*, Praha, ASPI, 2007, s. 10.

¹⁰ MADAR, Z. a kol., *Slovník českého práva*, Praha, Linde, 2002, s. 128

¹¹ KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 149

¹² KOVÁŘOVÁ, D., *Amnestie a čeští prezidenti*, In: Rodinné listy č. 2/2013, rubrika Právní téma Rodinných listů, str. 6 - 8

¹³ § 368 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁴ ŠLÁMAL, P. a kol., *Trestní řád. Komentář. II. díl.*, Praha, C. H. Beck, 2008, s. 2596

Amnestie má své zásadní opodstatnění v kontrolním systému brzd a vyvažování. Jejím účelem není bránit řádnému výkonu soudní moci, „*ale modifikovat účinky nebo následky ukončeného anebo probíhajícího trestního stíhání za účelem naplnění (...) obecného dobra (...), případně reagovat, s ohledem na politické či trestněpolitické aspekty situace ve státě, na případné dysfunkce moci soudní při jeho dosahování*“¹⁶.

1. 2. Milost

Pojem „milost“ není v Ústavě České republiky doslova zmiňován. V čl. 62, písm. g) zákona č. 1/1993 Sb., je psáno, že „*prezident republiky odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlašuje tresty*“.

V tomto případě se jedná o pravomoc prezidenta republiky, kterou může vykonávat, aniž by musela být kontrasignována předsedou vlády. Udílení milosti je jeho osobním právem s výjimkou, která byla zavedena ústavním zákonem č. 71/2012 Sb., kterým se mění Ústava, vyslovenou v čl. 63 odst. 1 písm. j) Ústavy ČR, kde je stanoveno, že k provedení abolicie (nařízení, aby se trestní řízení nezahajovalo nebo bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo) je zapotřebí kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřeného člena, stejně jako u amnestie.

Procesní úprava milosti je provedena zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním¹⁷, v části čtvrté (některé úkony související s trestním řízením), hlavně dvacáté třetí (udělení milosti a použití amnestie).

Řízení o žádosti o milost provádí ministr spravedlnosti¹⁸, v jeho rámci může ministr také nařídit, aby se trestní stíhání nezahajovalo, v zahájeném trestním stíhání se nepokračovalo a obviněný byl propuštěn z vazby, nebo výkon trestu byl odložen nebo přerušen, a to až do doby, kdy bude žádost o milost vyřízena.¹⁹ Prezident může svým rozhodnutím pověřit k provedení řízení o milosti a k zamítnutí bezdůvodných návrhů ministra spravedlnosti, ale milost může udělovat

¹⁵ PAVLÍČEK, V., Hřebejk, J., *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1. díl, Ústavní systém*, Praha, Linde Praha, 1998, s. 235

¹⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 4/13

¹⁷ Ostatně jako u amnestie

¹⁸ § 366, odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁹ § 367 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

pouze osobně. Takto pravomoc na ministra spravedlnosti přenesl Václav Havel²⁰ i Miloš Zeman²¹.

Na základě § 369 trestního řádu, je také možné udělit milost podmíněně. V takovém případě sleduje plnění podmínek a převýchovu odsouzeného soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Podmínka se může týkat spáchání dalšího trestného činu nebo například nahrazení způsobené škody do určité doby.²²

Po omilostnění, je možno žádat o další projednání případu. Soud však v tomto případě není oprávněný rozhodovat o trestu, ale pouze o vině obžalovaného.

Důvodem pro udělení milostí (i amnestií) by nemělo být nahrazování soudních rozhodnutí nebo snad činnosti soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení (ani napravování tzv. justičních omylů). Správným kritériem pro uplatnění tohoto institutu, by měl být smysl humanitární, mezi něž mohou být zahrnuty především zdravotní, rodinné či sociální důvody.²³

Prezident při udělení milosti (resp. amnestie) nemusí nutně vyčkávat žádosti osob, kterých se má týkat (případně žádosti příbuzných osob). Může jednat z vlastní vůle, a to dokonce i proti vůli odsouzených. Pro udělení milosti nejsou stanovena žádná omezení.

Výše zmiňované znění čl. 62, písm. g) zákona č. 1/1993 Sb. upravuje pouze dvě ze tří forem milosti (agraciaci a rehabilitaci). O rozdílech mezi nimi bude pojednávat další kapitola.

1. 3. Formy amnestie

Jednotlivé formy jsou totožné pro milost i amnestii, tu je tak nutno chápat jako hromadnou milost. Názvy jednotlivých druhů milosti nejsou legálními výrazy. Spíše se jedná o doktrinní pojmy, které jsou v rámci odborné veřejnosti hojně používané a velmi rozšířené.

Základním rozdílem mezi nimi, jsou jejich důsledky, tj. liší se od sebe především svými různými účinky. Dalším rozdílem jsou stádia trestního řízení, ve kterých se mohou uplatnit a v souvislosti s tím se od sebe liší také orgány, které

²⁰ Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. 2. 1994, č. 33/1994 Sb.

²¹ Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. 11. 2013, č. 378/2013 Sb.

²² KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 151

²³ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 444

rozhodují, kdo bude omilostněn. Hromadná milost (amnestie) nemusí mít nutně pouze jednu formu. Naopak, je pro ni typické, že jich obsahuje více.

1. 3. 1. Agraciace

Agraciací je zasahováno do rozhodovací pravomoci soudů. Spočívá v rozhodnutí prezidenta republiky odpustit odsouzenému část trestu nebo celý trest uložený v trestním řízení. Jinými slovy se jedná o zmírnění trestu. Prominout lze, z logiky věci, jen trest nevykonaný nebo jeho nevykonanou část. Agraciaci není možno aplikovat v případě ochranných opatření.²⁴

Uvažujeme-li o zmírnění trestu, nepochybně sem patří i přeměny trestů nepodmíněných na podmíněné. Někteří autoři se domnívají, že pod tímto výkladem si ústavodárce představoval i změnu uloženého trestu na trest mírnější.²⁵ Ovšem, toto tvrzení se dostává do rozporu s čl. 40, odst. 1 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod, dle něhož o vině a trestu za trestné činy smí rozhodovat pouze soud.

Dle § 368 trestního řádu, rozhoduje o účastenství na individuální milosti soud, který rozhodl v prvním stupni avšak, nastoupil-li již odsouzený do výkon trestu odnětí svobody, rozhodnutí vydá soud, v jehož obvodu se trest vykonává. Proti rozhodnutí má omilostněný možnost využít jako opravného prostředku stížnost. Ta má suspenzivní účinek.

Důležité je, že agraciační rozhodnutí nezpůsobuje zánik odsuzujícího rozsudku ani jeho částí. V důsledku je proto stále možno proti rozsudku používat opravné prostředky. V případě, že po užití opravných prostředků dojde k vydání nového rozhodnutí, je nutné i na něj aplikovat již vydané agraciační rozhodnutí. Dovolací soud v novém rozsudku uloží odsouzenému trest, ten však nebude možné vykonat.

V případě amnestie ve formě agraciace musí po právní moci nového odsuzujícího rozsudku dojít opětovně k rozhodnutí o použití amnestie, pouze za předpokladu, že její použití ještě přichází v úvahu.²⁶

²⁴ *Amnestie a milost a jejich formy*, redakce epravo.cz, [online] [cit. 2015-02-01]

²⁵ MADAR, Z. a kol., *Slovník českého práva*, Praha, Linde, 2002, s. 108

²⁶ Usnesení NS ČR ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. 8 Tdo 202/2005

1. 3. 2. Abolice

„Abolice znamená právo nařídít, aby se trestní řízení nezačalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo.“²⁷

Ve srovnání s agracií je abolice schopna daleko širší intervence. Moc výkonná zde nezasahuje pouze do rozhodovacích pravomocí soudů, ale i do pravomocí orgánů činných v trestním řízení (policejní orgány, státní zastupitelství).

Hlavním účinkem abolice je nepřipustnost trestního stíhání. Uplatňuje se ve fázi, kdy ještě v trestním řízení není rozhodnuto o vině a trestu a v důsledku její aplikace již k takovému rozhodnutí ani dojít nemůže z důvodu pravomocného usnesení o zastavení trestního stíhání, které zakládá překážku litispendence (věci rozsouzené).

Tato forma milosti prolamuje trestněprávní procesní zásadu zakotvenou v § 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., že stát a jeho orgány jsou povinny stíhat pachatele trestných činů z úřední povinnosti.²⁸

Abolici je možné vydat až do okamžiku vynesení rozsudku, přičemž někteří autoři se domnívají, že až do právní moci vydaného rozsudku. Ústavně toto není zakotveno, přikláním se však k názoru, že abolici je možné aplikovat do vydání rozsudku. Lhůta do nabytí právní moci je, dle mého názoru, zákonodárcem stanovena pouze k využití opravných prostředků, ve věci je však již rozhodnuto.²⁹ Po vydání rozsudku je pro omilostnění již nutné užít formu agraciace.

Abolice je výjimečná v tom, že se lze jejím účinkům vyhnout, byť jen částečně. Odsouzený může výslovně trvat na projednání věci (na rozdíl od ostatních forem milostí). V takovém případě soud rozhodne pouze o vině, nikoli o trestu.

Díky ústavnímu zákonu č. 71/2013 Sb., ze dne 8. 2. 2012, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů (nabyl účinnosti k 1. 10. 2012), již abolice není řazena do samostatných pravomocí prezidenta republiky, naopak musí být kontrasignována předsedou vlády nebo jím pověřeným členem vlády, jak jsem již uvedla výše.

²⁷ HENDRYCH, Dušan a kol., *Právní slovník*, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1

²⁸ KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 151

²⁹ Na tento problém zajisté narazím při rozboru amnestie z 1. 1. 2013.

Jsem přesvědčena, že tato změna byla provedena především pod tíhou ústavních pořádků jiných států Evropské unie, mezi nimiž byl ústavní pořádek České republiky posledním³⁰, který pro vyhlášení milosti ve formě abolicie, nevyžadoval kontrasignaci.³¹

1. 3. 3. Rehabilitace

„Amnestie je to, co dřív bývaly odpustky, tedy odpuštění časných trestů za spáchané hříchy. Jako se odpustky dělí na plnomocné a neplnomocné, tak i amnestie může plně odpustit celý trest nebo neúplně jeho část.“³²

Jakýmsi odpustkem může být v tomto kontextu právě poslední forma milosti, tzv. rehabilitace. Toto označení není úplně přesné, neboť si klade za cíl označit milost, kterou se zahlazuje odsouzení. V tomto případě však nejde o rehabilitaci ve smyslu nápravy křivd, znamená pouze odstranění nepříznivých následků trestu³³. K zahlazení odsouzení dochází nejen na základě rozhodnutí prezidenta republiky, ale i při zákonem předvídaných podmínkách či z rozhodnutí soudu.

Za nepříznivý následek trestu je považován především záznam v Rejstříku trestů, který způsobuje trestanému nemalé společenské problémy, zvláště uchazečům o zaměstnání.

Hlavní účinek rehabilitace je, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (osoba bezúhonná), nebrání-li tomu jiné, dosud nezahlažené odsouzení.³⁴

Díky zahlazení odsouzení není záznam uveden na výpisu z evidence Rejstříku trestů, který zpravidla uchazeč o zaměstnání předkládá potenciálnímu zaměstnavateli. Nicméně, záznam je stále dostupný v opisu z evidence Rejstříku trestů, který si mohou vyžádat především orgány činné v trestním řízení. Z uvedeného vyplývá, že se jedná o pouhou fikci neodsouzení.

Již u agraciačního rozhodnutí jsem zmínila, že nezpůsobuje zánik odsuzujícího rozsudku. To samé platí u rehabilitace. Proto lze i zde uplatnit mimořádné opravné prostředky a provádět výkon v něm obsažených výroků, například o ochranných

³⁰ S výjimkou Dánského království.

³¹ KANTOŘÍKOVÁ, J., K otázce prezidentských milostí

³² ČERMÁK, K., *Klausova amnestie – důkaz konce světa*, Bulletin advokacie č. 1-2/2013, rubrika Sloupek Karla Čermáka, PBTisk s. r. o., s. 76

³³ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 445

³⁴ ODEHNALOVÁ, Jana. Komentář ke čl. 62 písm. g). In: KLÍMA, K., *Komentář k Ústavě a Listině*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009, s. 475

opatření. Ochranná opatření nemají formu odsouzení, z toho důvodu se na ně účinky rehabilitace nevztahují.³⁵

Šířeji je zahlazení odsouzení upraveno v hlavě VI zákona č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, který uvádí konkrétní podmínky a lhůty pro zahlazení odsouzení. Tato úprava se však nevztahuje na milosti, o kterých pojednává tato diplomová práce.

1. 4. Historický exkurz

První zmínky o amnestii je možno najít již v dokumentu Magna Charta Libertatum, který byl vydán králem Janem v roce 1215.³⁶

Právo udělování amnestií a milostí bylo v našem právním prostředí pravidelně věnováno hlavě státu. Již důvodová zpráva k Ústavě z roku 1920 uvádí, že: „Většina ústav vyhrazuje právo udílení milosti (amnestie, abolicie, atd.) hlavě státu, tak tomu bylo i v Rakousku a není podstatného důvodu, proč by se měla nová ústava od tohoto odchýlit.“³⁷

První amnestie na území českého státu byla vyhlášena 5. 11. 1918 Národním výborem Československým. Vztahovala se především na odsouzené za trestné činy proti Rakousku-Uhersku a na trestné činy spáchané z bídy, mladické nerozvážnosti, z rozčilení vyvolaném válečnými nepokoji a z politických pohnutek.³⁸

Po sametové revoluci, tedy 1. 1. 1990 byla udělena velmi rozsáhlá amnestie Václavem Havlem, díky níž bylo propuštěno až na tři čtvrtiny odsouzených, kteří tou dobou byli ve výkonu trestu odnětí svobody. Promíjela veškeré podmíněné, peněžité tresty a nápravná opatření. Důvodem pro její vydání a v takovém rozsahu byla především změna režimu a snaha o nápravu následků režimu komunistického, který byl sametovou revolucí roku 1989 svržen.³⁹

³⁵ ŠČERBA, F. Kapitola XIX. In: JELÍNEK, J. a kol., *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, Praha, Leges, 2013, s. 441-442.

³⁶ KOVÁŘOVÁ, D., *Amnestie a čeští prezidenti*, In: Rodinné listy č. 2/2013, rubrika Právní téma Rodinných listů, s. 6 - 8

³⁷ *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se uvozuje ústavní listina*: Součástí Zprávy ústavního výboru k ústavní listině Československé republiky, usnesené ústavním výborem podle § 14 a 17 jednacího řádu, Zasedání Národního shromáždění československého roku 1920, PS PČR [online] [cit. 2015-02-05]

³⁸ *Sbírka zákonů a nařízení státu československého* vydaná dne 9. listopadu 1918, [online] [cit. 2015-02-01]

³⁹ KOVÁŘOVÁ, D., *Amnestie a čeští prezidenti*, In: Rodinné listy č. 2/2013, rubrika Právní téma Rodinných listů, s. 6 - 8

V historii samostatné České republiky byla amnestie vyhlášena celkem třikrát. V letech 1993 a 1998 Václavem Havlem a v roce 2013 Václavem Klausem⁴⁰.

Václav Havel své dvě (resp. tři)⁴¹ amnestie udělil vždy u příležitosti zvolení, posléze znovuzvolení do funkce prezidenta republiky. Ta z roku 1993 promíjela tresty za nedbalostní trestné činy se sazbou do tří let odnětí svobody. Amnestie z roku 1998 poté promíjela tresty nebo jejich části ve výměře do šesti měsíců a provedla abolicí u trestných činů se sazbou do dvou let odnětí svobody.⁴²

Postoj Václava Klause, jako tehdejšího vrcholového politika, k uděleným amnestiím, byl velmi odmítavý. Jeho kritika byla velmi otevřená. O to více překvapil občany České republiky i širší politickou veřejnost, když se 1. 1. 2013 při svém posledním novoročním projevu v roli prezidenta republiky, rozhodl vyhlásit amnestii při příležitosti výročí vzniku samostatné České republiky.

Samotné vyhlášení bylo velmi překvapující, rozsah amnestie pak ještě více. Více o amnestii Václava Klause ve třetí kapitole této práce.

⁴⁰ Viz příloha č. 1

⁴¹ I amnestie z roku 1990 byla vydána Václavem Havlem, avšak ne v době samostatné České republiky.

⁴² *Amnestie*, [online] [cit. 2015-02-21], dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/amnestie/r~i:wiki:3575/>

2. Pojem ústavní žaloby pro velezradu v českém právu

„Institut ústavní žaloby nebo jeho obdoba (*impeachment*) je v ústavních systémech považován za poslední pojistku ústavního systému, jejíž použití není příliš reálné.“⁴³

2.1. Vymezení pojmosloví

V souvislosti s touto problematikou považuji za důležité vymezit některé základní pojmy, jako jsou trestněprávní exempce, imunita, indemnita.

Exempcí se obecně rozumí vynětí pachatele z působnosti orgánů činných v trestním řízení. V hmotněprávním smyslu je označována jako indemnita. Ta je založena na osobním postavení pachatele, díky němuž není vůbec trestně odpovědný. Za příklad mohou sloužit poslanci či senátoři, které na základě čl. 27 odst. 1 a odst. 2 Ústavy ČR nelze postihnout pro hlasování a za projevy v Poslanecké sněmovně, Senátu nebo jejich orgánech. Projevem se, pro účely tohoto ústavního zákona, rozumí výroky, gesta, písemná podání návrhy a jiné projevy vůle.⁴⁴

Do 8. března 2013 byl absolutní indemnitou vybaven prezident republiky, když jediný možný delikt, kterého se mohl dopustit během svého funkčního období, byla velezrada. Na základě čl. 54 odst. 3 Ústavy ČR „*prezident republiky není z výkonu své funkce odpovědný*“. Indemnita je však omezena čl. 65 odst. 1 Ústavy ČR. Po nabytí účinnosti zákona č. 71/2012 Sb. je možno prezidenta stíhat pro trestné činy spáchané v době trvání jeho mandátu.

Procesní exempce, jinak též imunita, je označením pro skutečnost bránící řádnému průběhu trestního stíhání. Dle dikce § 11 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu jsou důvody pro nepřipustnost⁴⁵ trestního stíhání například nařízení prezidenta republiky o udělení milosti (resp. amnestie), nedostatek věku, prohlášení obviněného za mrtvého, nebo „*je-li trestní stíhání podmíněno*

⁴³ KOLÁŘ, P., Kysela, J., Syllová, J., Georgiwv, J., Pecháček, Š., *Parlament České republiky*, Praha, Leges, 2013, s. 347

⁴⁴ *Tisk 152 – vládní návrh ústavního zákona Ústava České republiky*, Praha, Česká národní rada, 1992-11-04, [online] [cit. 2015-02-01]

⁴⁵ Nepřipustností je myšlena nemožnost zahájení trestního stíhání, či pokračování v něm.

*souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět*⁴⁶. Překážka však může být pouze dočasného charakteru.

2. 2. Velezrada

Základní ustanovení týkající se žaloby pro velezradu najdeme v Ústavě ČR, konkrétně v článku 65, odst. 2. Tento článek zužuje trestněprávní exempci prezidenta republiky v době trvání jeho mandátu. To znamená, že je prezident republiky neodpovědný při výkonu svých pravomocí, ne však absolutně.⁴⁷ Ústavní žaloba pro velezradu, hrubé porušení Ústavy nebo součásti ústavního pořádku jsou tak prakticky jedinými možnostmi, jak stíhat prezidenta a volat ho k odpovědnosti.

Definice velezrady dle § 96 zákona č. 128/1993 Sb., o Ústavním soudu: „*velezradou pro účely tohoto zákona rozumí se jednání prezidenta republiky směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu*“ již byla derogována. Přesto se z ní dá vycházet jako z legální definice.

Chráněnými objekty jsou tedy především náležitosti ústavního pořádku. Velezradou může být i jednání, které naplní skutkovou podstatu nějakého trestného činu⁴⁸, i když prezident jinak za trestný čin v trestním řízení odpovědný není.⁴⁹ Vzhledem k velice širokému vymezení základního pojmu závisí výklad z velké části na uvážení Parlamentu ČR (tj. Senátu a Poslanecké sněmovny). Je však jisté, že způsobilým subjektem bude zpravidla prezident republiky.

I zde se ovšem nacházejí výjimky, které konstruuje čl. 66 Ústavy ČR, který vymezuje okolnosti, kdy se na čas do čela státu může dostat někdo jiný, než prezident republiky (tj. předseda vlády, předseda Poslanecké sněmovny nebo předseda Senátu).

Zajímavostí je, že prezidenta lze pro velezradu žalovat i v případě tzv. kontrasygovaných pravomocí. Zde narážíme na problém, který jsem nastínila již výše, a to důvod kontrasygnací a možnost ji odmítnout z právního či politického důvodu.

⁴⁶ § 11 odst. 1 písm. i) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu

⁴⁷ KOLÁŘ, P., Kysela, J., Syllová, J., Georgiwv, J., Pecháček, Š., *Parlament České republiky*, Praha, Leges, 2013, s. 346

⁴⁸ např. vlastizrada

⁴⁹ KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 165

Vezmeme-li v úvahu možnost odmítnutí kontrasignace předsedou vlády (či jím pověřeným členem vlády) pouze z právního důvodu, není ani možné jej k odpovědnosti povolávat. Možnost nespolutpodepsat dokument pouze z právního důvodu by mu nedal příležitost bránit se podepsání rozhodnutí, s kterým by „vnitřně“ nesouhlasil, na rozdíl od možnosti odmítnout podepsání na základě politických důvodů.

Jak uvádí Kateřina Janstová „přes ústavně zakotvenou generální neodpovědnost prezidenta republiky z výkonu jeho funkce nestanoví platná právní úprava obecnou povinnost kontrasignovat rozhodnutí prezidenta republiky ze strany předsedy vlády. Ten, případně jím pověřený člen vlády, tak kontrasignuje pouze to, za co je vláda ochotna (schopna) nést politickou odpovědnost“.⁵⁰

V tomto problému je ukryta i hluboká souvislost s odpovědností prezidenta. Jen těžko lze dovodit, zda měl ústavodárce v úmyslu, prostřednictvím kontrasignace, zbavit prezidenta odpovědnosti za rozhodnutí a přenos odpovědnosti na někoho jiného, nebo chtěl jen zakotvit možnost kontroly výkonu funkce osoby v prezidentském úřadu. (Jak známo, kontrasignaci nepodléhají realizace oprávnění prezidenta republiky, ale pouze výkon jeho pravomocí.⁵¹)

Připustíme-li myšlenku, že šlo o pouhou kontrolu⁵² a odmítnutí kontrasignace pouze z právních důvodů, je nutné v návaznosti na to, připustit možnost stíhatelnosti prezidenta i za kontrasignovaný výkon pravomoci. Ty jsou taxativně vyjmenovány v čl. 63, odst. 1 Ústavy ČR a dále rozšířeny v odst. 2 téhož článku o pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.

Pokud se prezident dopustí velezrádného jednání, hrubě poruší Ústavu nebo jiné součásti ústavního pořádku, může proti němu Senát se souhlasem Poslanecké sněmovny podat ústavní žalobu k Ústavnímu soudu.⁵³ Vyplývá to z ustanovení čl. 65 ústavního zákona č. 1/1993. Až do změny Ústavy ústavním zákonem č. 71/2012 Sb., v souvislosti se zavedením přímé volby prezidenta republiky, ovšem Ústava v tomto článku, v odst. 2 konstatovala, že „*Prezident republiky může být stíhán pro velezradu, a to před Ústavním soudem na základě*

⁵⁰ JANSTOVÁ, K., In: SUCHÁNEK, R., Jirásková, V., *Ústava České republiky v praxi*, Praha, Leges, 2009, s. 152

⁵¹ Pravomoc je v tomto případě potřeba chápat jako možnost vydávat právně závazná rozhodnutí, která v případě nutnosti mohou být vynutitelná státem.

⁵² I když je zde velmi vhodné zamyslet se nad prostředky, které jsou předsedovi vlády ke kontrole svěřeny.

⁵³ čl. 65 zákona č. 1/1993, Ústavy České republiky

žaloby Senátu. Trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabyt.“ V tomto článku Ústava zmíněnou novelizací dostala značných změn. Uvedený článek lze označit, z pohledu Senátu, za kompetenční, přičemž výkon této kompetence dále rozvíjí a upravuje jednací řád Senátu.

Výše zmíněná a jediná sankce, kterou je možno prezidentu republiky uložit, představuje značný zásah do jednoho ze základních politických práv, který je upraven v čl. 21 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, tj. do práva na rovný přístup k veřejným funkcím.

Veškerá ustanovení týkající se ústavní žaloby zakládají samostatný druh řízení, který lze označit za kvazitrestní, protože se nejedná o institut stejný jako obžaloba ve smyslu trestního práva, tj. ve smyslu § 176 a následujících zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Nejen z tohoto tvrzení vyplývá, že Ústava České republiky a zákon o Ústavním soudu jsou v tomto případě *lex specialis*. Pokud ani jeden z těchto předpisů konkrétně neupravuje určitou oblast řízení o ústavní žalobě pro velezradu, použije se v dané situaci subsidiárně zákon o trestním řízení soudním jako *lex generalis* tak, jak to upravuje § 108 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, který je v tomto případě přímo aplikovatelný.

2. 1. Návrh ústavní žaloby

*„Předmětem ústavní žaloby bude takové úmyslné jednání prezidenta republiky, které směřuje k dotčení resp. vyvolání poruchy určitých náležitostí ústavního pořádku.“*⁵⁴

Jednání o žalobě Senátu proti prezidentu republiky je upraveno v části šestnácté zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu. Návrh na podání ústavní žaloby musí být předložen skupinou nejméně třetiny senátorů.⁵⁵ Musí v něm být obsaženo přesné vylíčení jednání, kterým se měl prezident dopustit velezrady. Samozřejmě nesmí chybět uvedení důkazů.⁵⁶ Ústavní žaloba musí

⁵⁴ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 499

⁵⁵ § 137 odst. 1 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

⁵⁶ § 137 odst. 2 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

obsahovat přesný popis skutku, ke kterému se vztahuje. Za důkaz smí být použito vše, co může přispět k objasnění věci.⁵⁷

Návrh Senát předloží Organizačnímu výboru, ten jej může vrátit zpět k dopracování. Takto dopracovaný návrh již nelze vrátit zpět.⁵⁸

Organizační výbor poté doporučí Senátu návrh schválit nebo jej zamítnout. Zároveň vyzve předsedu Senátu, aby se o návrhu hlasovalo na nejbližší schůzi Senátu.⁵⁹ V případě schválení návrhu se musí ještě rozhodnout, zda bude před Ústavním soudem Senát zastupovat předseda nebo někdo jiný.⁶⁰

K přijetí návrhu je zapotřebí kvalifikovaná třípětinová většina přítomných senátorů a k souhlasu Poslanecké Sněmovny je potřeba třípětinová většina všech poslanců.⁶¹

Ústava, jednací řád Senátu ani zákon o Ústavním Senátu neuvádí žádnou lhůtu, ve které je možné prezidenta (resp. předsedu vlády, Poslanecké sněmovny nebo Senátu) pro velezradu žalovat. Dle JUDr. Elišky Wagnerové, Ph.D. „*je třeba uzavřít, že časová neohraničenost žalovatelnosti ústavního deliktu v našem případě, hraničí a možná i naplňuje znaky protiústavnosti*“⁶². A to především z důvodu právní jistoty, která je u nás (tj. v českém právu) velmi silně zakotvena.

2. 2. Řízení před Ústavním soudem

Řízení je zahájeno v momentě doručení žaloby Ústavnímu soudu. Jako taková je projednávána přednostně před ostatními návrhy. Cílem žaloby je odstranění prezidenta z funkce kvůli jednání, kterým porušuje Ústavu. Jedinou možnou sankcí je ztráta prezidentského úřadu a nemožnost jej znova nabýt.⁶³

Z § 11 odst. 1 a odst. 2 písm. c) zákona o Ústavním soudu vyplývá, že o ústavní žalobě Senátu proti prezidentovi republiky rozhoduje plénum Ústavního soudu, které je složeno ze všech soudců. V plénu je možné rozhodovat, je-li přítomno alespoň deset z nich.

⁵⁷ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 503

⁵⁸ § 137 odst. 3-4 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

⁵⁹ § 137 odst. 5 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

⁶⁰ § 138 odst. 1 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu

⁶¹ KOLÁŘ, P., Kysela, J., Syllová, J., Georgiwiw, J., Pecháček, Š., *Parlament České republiky*, Praha, Leges, 2013, s. 346

⁶² WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 502

⁶³ tamtéž

Senát může žalobu vzít zpět až do doby, než se ústavní soudci odeberou k závěrečné poradě. K zastavení řízení dojde ve chvíli, kdy se usnesení Senátu doručí Ústavnímu soudu.⁶⁴ Tímto ustanovením je vyjádřena zásada dispozice s (ústavní) žalobou, která je ovšem vázána na formální podmínky.⁶⁵ Dojde-li k jejich naplnění, Ústavní soud formou usnesení řízení zastaví.⁶⁶

K zastavení řízení dojde také tehdy, zemře-li prezident republiky po jeho zahájení. Jeho manžel či příbuzný v řadě přímé mají však možnost požádat o pokračování v řízení, a to do jednoho měsíce od jeho úmrtí.⁶⁷ Účelem takové úpravy je možnost ochrany osobnosti prezidenta republiky i po jeho smrti. S takovou se setkáváme i v občanském právu. Je však třeba mít na paměti, že výrok odsuzujícího rozsudku již v takovém případě nemůže vyvolat zamýšlené důsledky, tj. ztrátu úřadu či možnosti jej znovu nabýt.

Nejen z důvodu zamezení vyhýbání se vynesení negativního rozsudku, je v § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu zmíněno, že *„okolnost, že se prezident republiky po zahájení řízení vzdal svého úřadu nebo že jeho funkce zanikla uplynutím doby, na kterou byl zvolen, není důvodem k zastavení řízení“*.

Senát, jak již bylo zmíněno, zastupuje předseda Senátu nebo osoba, kterou tím Senát pověří. Prezident musí být před Ústavním soudem zastoupen jedním a více obhájci, přičemž alespoň jeden z nich musí být advokátem.⁶⁸ Tato nutná obhajoba pramení ze závažnosti řízení o ústavní žalobě a jejích možných následků (viz zásah do práv zaručených Listinou).⁶⁹

⁶⁴ § 98 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁶⁵ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 505

⁶⁶ § 54 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁶⁷ § 98 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁶⁸ § 100 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁶⁹ Více viz stanovisko pléna Pl. ÚS-st. 1/96 (sv. 9, s. 471)

2. 2. 1. Ústní jednání

Ústní jednání připravuje soudce zpravodaj a je v tomto řízení obligatorním.⁷⁰ Soudci zpravodaji je tak svěřeno doplnění šetření, případně může požádat Senát o doplnění šetření nebo žaloby. Vzhledem k tomu, že soudce zpravodaj se později podílí na rozhodování o věci samé, je jeho „*obraz o věci předurčen či ovlivněn právě oním šetřením, což může vést k obavám o zachování soudcovy nestrannosti*“.⁷¹

Díky této fázi řízení může probíhat kontrola jeho průběhu ze strany veřejnosti. Obligatorní je z důvodu závažnosti jednání naplňujícího podstatu velezrady. Dalším důvodem by mohl být výše zmiňovaný zásah do práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod.

Úkony spojené s přípravou ústního jednání jsou upraveny v § 102 zákona o Ústavním soudu. Prvním krokem je doručení ústavní žaloby prezidentovi republiky (případně jeho obhájcem), kdy musí být zároveň vyrozuměn o době a místě konání ústního jednání minimálně deset dnů předem. Obdobně toto platí pro zástupce Senátu.

Současně musí být prezident republiky upozorněn, že nedostaví-li se bez řádné omluvy, bude jednáno za jeho nepřítomnosti. Stejně tak pokud se předčasně vzdálí v průběhu jednání a to bez dostatečného důvodu.

Z uvedeného vyplývá, že je možno vést ústní jednání i bez přítomnosti prezidenta, nikoli však bez přítomnosti jeho obhájce.

*„Ústní jednání zahájí předsedající sdělením věci, která bude projednávána, poté zjistí, zda se dostavily osoby, které byly k ústnímu jednání předvolány nebo o něm vyrozuměny, a zjistí jejich totožnost.“*⁷² Dle § 3 odst. 1, písm. c) zákona o Ústavním soudu může předsedu pléna Ústavního soudu nahradit místopředsedové v pořadí stanoveném plénem.

Pokládají-li se strany (prezident republiky či zástupce Senátu) nějakým způsobem jednotlivými opatřeními předsedajícího při řízení jednání zkráceny, mohou žádat, aby rozhodlo plénum.⁷³ Není však jisté, zda je v tomto případě plénum oprávněno k přezkumu napadeného pořádkového opatření. Dosud se

⁷⁰ § 101 odst. 1 a 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁷¹ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 510

⁷² § 103 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁷³ § 103 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

k tomuto problému komentáře zákona o Ústavním soudu vyjadřovali spíše odmítavě. „*Pro tuto odpověď svědčí forma, kterou by mělo mít rozhodnutí pléna o opatření předsedajícího. Půjde samozřejmě o usnesení, které by mělo být toliko vyhlášeno a nebude vyhotovováno.*“⁷⁴

Z § 103 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu vyplývá, že dalším důležitým bodem ústního jednání je zápis předvolaných osob, které se nedostavily, do protokolu a rozhodnutí Ústavního soudu, zda je v daném případě možnost ústní jednání provést nebo se bude muset odročit.

Poté přednese zástupce Senátu ústavní žalobu, k té se vyjádří prezident republiky a jeho obhájci, následně se provede důkazní řízení. K provedeným důkazům se mohou vyjadřovat obě strany. Stejně tak mají právo klást svědkům a znalcům otázky, případně mohou podávat návrhy na doplnění důkazního řízení.⁷⁵ Toto ustanovení je možno považovat za jeden ze znaků kontradiktornosti řízení.

Po ukončení důkazního řízení mohou zástupce Senátu a prezident republiky pronést závěrečnou řeč v pořadí, jak je uvádím,⁷⁶ stejně jak jsou závěrečné řeči upraveny v trestním procesu.⁷⁷ Poté následuje závěrečná porada Ústavního soudu. Tam se mohou usnést na potřebě doplnění dokazování, v tom případě by se v řízení dále pokračovalo.⁷⁸ Závěr, na kterém se ústavní soudci dohodli, bude sdělen při pokračujícím ústním jednání a bude zaznamenán v protokole o ústním jednání.⁷⁹

2. 2. 2. Nález a jeho právní následky

Dle § 104 odst. 1 zákona o Ústavním soudu mohou být závěry Ústavního soudu po provedení ústního jednání dvojí. Buď ústavní žalobě vyhoví (k takovému rozhodnutí je potřeba hlasů minimálně devíti přítomných soudců), čímž rozhodne, že se prezident republiky dopustil velezrady (resp. hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku) nebo jej ústavní žaloby zproští. Z tohoto ustanovení zcela přesně nevyplývá, zda je povinností Ústavního soudu popsat v nálezu skutek, jehož se prezident republiky dopustil tak, jak jej vymezuje ústavní

⁷⁴ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 513

⁷⁵ § 103 odst. 4, 5 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu

⁷⁶ § 103 odst. 6 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu

⁷⁷ § 216 odst. 2, 3 zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním

⁷⁸ § 103 odst. 7 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu

⁷⁹ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 514

žaloba Senátu. Dle JUDr. Elišky Wagnerové, Ph.D. je potřeba na této náležitosti ovšem trvat z důvodu uplatňování obžalovací zásady i principu totožnosti skutku. „*Jinými slovy ústavní soud nemůže výrok o tom, že se prezident dopustil velezrady založit na jiných skutkových závěrech než těch, které byly obsaženy v návrhu Senátu.*“⁸⁰

Po vyhlášení vyhovujícího nálezu, dle § 104 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, ztratí prezident republiky svůj úřad i způsobilost jej znovu nabýt. Dále mu nenáleží nárok na prezidentský plat a další požitky po skončení výkonu funkce podle zvláštního zákona. Tato sankce není předmětem rozhodování soudu, je stanovena v čl. 65 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavou ČR, k jejímu udělení tak dochází ze zákona.

V návaznosti na zmiňovanou sankci je potřeba vystavit přítomným stranám osvědčení o výroku nálezu, které vystaví předsedající Ústavního soudu a to na základě § 104 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb. To však neoprostí soud povinnosti vydat nález jako každý jiný a uveřejnit ho ve Sbírce zákonů.

2. 2. 3. Obnova řízení

Zákon o Ústavním soudu připouští jeden jediný opravný prostředek ve věci velezrady (resp. hrubého porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku), obnovu řízení, o kterou může požádat ten, kdo se podle nálezu Ústavního soudu dopustil velezrady.

Řízení bude obnoveno, pokud byl nález Ústavního soudu ovlivněn trestným činem jiné osoby, nebo v žádosti o obnovu řízení uvede nové skutečnosti či důkazy, které nemohl uplatnit v původním řízení, přičemž vina neleží na jeho bedrech, a které by mohly vést k tomu, že by byl dříve ústavní žaloby zproštěn.⁸¹ Jak jsem již uvedla výše, za určitých okolností mohou o obnovu řízení žádat i jiné osoby, a to manžel či příbuzný prezidenta republiky v řadě přímé.

„*V případě, že k obnovení řízení dojde, jedná se na základě původní ústavní žaloby Senátu. I v případě, je-li v obnoveném řízení žaloby bývalý prezident zproštěn, nenabývá ztraceného prezidentského úřadu.*“⁸² Na základě § 106 a § 107

⁸⁰ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 516

⁸¹ § 105 odst. 1, písm. a), b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

⁸² KOLÁŘ, P., Kysela, J., Syllová, J., Georgiwy, J., Pecháček, Š., *Parlament České republiky*, Praha, Leges, 2013, s. 347

zákona č. 182/1993 Sb., je nutno se zamyslet nad smyslem institutu obnovy řízení v případě ústavní žaloby pro velezradu. Vzhledem k druhu sankce udělované na základě zákona a nemožnosti znovunabytí odejmutého prezidentského „křesla“, je toto velmi na pováženou. Dle Wagnerové obnova umožňuje alespoň částečnou nápravu v případě, že se ukáže, že rozhodnutí Ústavního soudu nebylo správné. Další opatření však nelze stanovit v zájmu zachování politické stability.⁸³

K obnově řízení, jak vyplývá z § 105 odst. 2, není aktivně legitimován Senát. Žádné ustanovení Ústavy ČR nebo zákona o Ústavním soudu nehovoří o tom, zda je žádost o povolení obnovy řízení nějak časově omezena. Proto lze dovozovat, že o obnovu řízení lze žádat do té doby, dokud je schopna naplnit svůj účel.

Projednání žádosti o obnovu podle § 105 probíhá před Ústavním soudem a bez ústního jednání. *„Případná změna ústavní žaloby je v samotném obnoveném řízení vyloučena, což plyne ze skutečnosti, že o obnovu řízení lze žádat jen ve prospěch osoby odsouzené pro ústavní delikt.“*⁸⁴ Platí zde tedy trestněprávní procesní zásada *reformatio in peius*.

2. 3. Historický exkurz

*„Ústavodárce byl nepochybně veden především potřebou vytvořit ústavněprávní institut, umožňující zbavit úřadu prezidenta takovou osobu, která svým extrémně excesivním a tudíž protiústavním jednáním ohrožuje či porušuje samotné základy státu.“*⁸⁵

Dle Ústavy z roku 1920 mohl být prezident republiky stíhán pouze pro velezradu. Obžalobu podávala Poslanecká sněmovna a stíhání prováděl Senát. Sankcí za velezrádné jednání mohla být pouze ztráta úřadu a způsobilost jej později znovu nabýt. Podrobnosti k tomu stanovil zákon č. 36/1934 Sb., o trestním stíhání prezidenta republiky a členů vlády. Znění Ústavy z roku 1948 bylo podobné. Rozdíl byl v tom, že žaloba byla podávána předsednictvem Národního shromáždění a roli arbitra v tomto řízení hrálo Národní shromáždění. Žádný prováděcí zákon k této Ústavě vydán nebyl.

⁸³ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 518 - 519

⁸⁴ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 520

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 17/13, s. 12

Ústava z roku 1960 již neobsahovala vůbec podobná ustanovení. Ústavní zákon o federaci dokonce v čl. 65 určil absolutní nestíhatelnost prezidenta pro jednání spojené s výkonem jeho funkce.⁸⁶

Platný a účinný zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky znovu institut velezrady upravuje a to ve výše komentovaném znění.

Za doby trvání samostatné České republiky byl proveden jeden pokus o zahájení této procedury a jedna ústavní žaloba byla dokonce podána. Oba tyto pokusy byly namířeny proti tehdejšímu prezidentovi republiky, Václavu Klausovi.

Senátor Zdeněk Bárta v dubnu roku 2004 obvinil Václava Klause z velezrady. Vyčítal mu nedodržování ústavního slibu a narušování ústavního pořádku. Toho se měl prezident dopustit tím, že po delší dobu nepředložil horní komoře Parlamentu ČR návrh na jmenování soudců Ústavního soudu, čímž paralyzoval činnost Ústavního soudu, který díky tomu nemohl rozhodovat plenární záležitosti.⁸⁷ Pan Bárta se v tomto ohledu vyjádřil, že „logickou argumentací lze zcela jednoznačně vyvodit, že za jednání je třeba v tomto případě považovat i úmyslné nekonání, v daném případě nenavrhování kandidátů na funkci soudce Ústavního soudu“.⁸⁸

Druhému pokusu sesazení prezidenta republiky z jeho úřadu bude věnována zvláštní část této diplomové práce.

⁸⁶ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 475-476

⁸⁷ KOLÁŘ, P., Kysela, J., Syllová, J., Georgiww, J., Pecháček, Š., *Parlament České republiky*, Praha, Leges, 2013, s. 347

⁸⁸ *Archiv: Senátor Bárta o Klausovi a velezradě*, [online] [cit. 2015-02-23]

3. Amnestie prezidenta Václava Klause

„Překvapivé amnestie a „nespravedlivé“ milosti nepohrdají právem. Jsou naopak posledními zbytky jeho sebereflexe.“⁸⁹

Dne 1. 1. 2013 překvapil bývalý prezident Václav Klaus širokou veřejnost při svém novoročním projevu, když se rozhodl v závěru svého proslovu vyhlásit amnestii, k čemuž má samozřejmě Ústavou zaručené právo. K tomuto došlo při příležitosti končícího mandátu jeho prezidentského úřadu⁹⁰ a zároveň z důvodu dvacátého výročí vzniku samostatné České republiky. *„Vážení spoluobčané, dnes uplynulo 20 let od chvíle, kdy se na mapě světa objevila samostatná Česká republika. Dovolte mi, aby před zakončením svého projevu oznámil, že jsem se rozhodl při příležitosti tohoto výročí vyhlásit dílčí amnestii, která vstoupí v platnost 2. ledna.“⁹¹* Amnestie byla publikována následující den ve Sbírce zákonů pod číslem 1/2013 Sb.

Jak jsem již zmínila v historickém exkurzu v rámci teoretické části o amnestii, postoj Václava Klause, jakožto bývalého předsedy Poslanecké sněmovny, byl k institutu amnestie velmi odmítavý a veřejně známý. Toto mohou dokladovat jeho slova, která pronesl, když odsuzoval vydání hromadné milosti svým předchůdcem Václavem Havlem: *„hromadné zasahování do věcí již rozsouzených znamenalo rozkolísání celého právního systému“⁹².*

Oproti tomu stojí ovšem tvrzení Petra Hájka, které vyřkl při rozhovoru s Parlamentními listy, kdy uvedl, že Václav Klaus: *„Byl kritikem příliš častých amnestií, propouštění lidí, kteří se dopustili násilí či recidivistů, nikoli institutu amnestie jako takové. (...) Nemluvě o tom, že u nás posílají soudy do vězení lidi za činy, za něž by ve většině civilizovaných zemí za mřížemi neskončili.“⁹³*

Text amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 je strukturálně rozdělen do pěti článků, z nichž čtyři jsou výčtem, komu a jaké tresty budou prominuty, a pátý upřesňuje terminologii pro snazší interpretaci a je označen jako „společné ustanovení“.

⁸⁹ SUCHOMEL, P., *Amnestie nám uchovává nepochopitelné dobro*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 86

⁹⁰ KLAUS, V., *Odpovědi prezidenta na otázky MF Dnes ohledně vyhlášení dílčí amnestie*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 15

⁹¹ KLAUS, V., *Novoroční projev prezidenta republiky*, [online] [cit. 2015-03-16],

⁹² MAREČKOVÁ, L., *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*, Praha, Academia, 2007, s. 84

⁹³ HÁJEK, P., *O nenávistných médiích a zbabělých politicích*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 33

3. 1. Článek I.

Vyhlášená amnestie v čl. I. odst. 1 promíjí nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody či jejich zbytky, za předpokladu, že byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013 a jejich výměra nepřevyšuje jeden rok. Na takto určené osoby se, dle odst. 3 stejného článku, bude nadále hledět, jako by odsouzeny nebyly. Tato fikce ovšem nenastává u všech amnestovaných. Nebude aplikována zejména u těch, kteří měli vedle prominutého trestu stanovený vedle něj i tresty další, kterých se amnestie netýkala (např. propadnutí věci).

Toto ustanovení kombinuje dvě formy amnestie (agraciaci a rehabilitaci). Týká se především pachatelů drobné kriminality.

Byť byla formulace článku zvolena vhodně, přesto vznikly jisté aplikační spory. Dne 2. 4. 2013 vydal Ústavní soud nálezný sp. zn. IV. ÚS 761/13, kde rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele, který „*tvrdil, že i když nebyl k 1. lednu 2013 odsouzen pravomocně, přesto byl účasten amnestie plynoucí z čl. I odst. 1 výše citovaného rozhodnutí o amnestii; opačný výklad byl dle jeho názoru protiústavní a porušující rovnost v právech dle čl. 1 Listiny; nastínil způsob, jakým by měly obecné soudy rozhodnutí o amnestii ústavně konformně vykládat*“⁹⁴. Pro případ nevyhovění jeho žádosti dále navrhol zrušení slova „pravomocně“ v čl. I. odst. 1 zmiňovaného rozhodnutí prezidenta republiky.

Ústavní soud tuto stížnost shledal neopodstatněnou, a to mimo jiné z důvodu, že se mylně domníval, že by se na něj amnestie vztahovala. Dle Ústavního soudu nebyla zavdána příčina k postupu dle § 368 o. s. ř., díky němuž by bylo vydáno rozhodnutí, zda je obviněný účasten amnestie. Na základě tohoto tvrzení Ústavního soudu je nadále zjevné, že stěžovateli nebylo zasaženo orgány veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.⁹⁵

Na základě článku I. odst. 1 amnestie byly tresty prominuty 20 267 osobám, z toho 542 mladistvým.⁹⁶

V čl. I. odst. 2 prezident republiky také promíjí nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody a jejich zbytky za předpokladu, že odsouzený dosáhl či v roce 2013 dosáhne věku 75 let a výměra trestu u takto určené osoby nepřevyšuje

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2013 sp. zn. IV. ÚS 761/13

⁹⁵ Ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky

⁹⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR, vyžádáno podle zákona č. 106/1999 Sb. [cit. 2015-02-24]

10 let. Na tyto osoby se bude nadále hledět, jako by odsouzeny nebyly. I na tento odstavec se vztahuje podmínka pravomocného uložení před 1. 1. 2013.

V porovnání s amnestiemi vydanými předchůdci Václava Klause je toto ustanovení překvapivé co do výše stanoveného věku osob i výše výměry trestu. Doposud tresty s tak vysokou trestní sazbou prominuty nebyly.

Při představě, jak zásadních zločinů se tento článek může týkat, je v této konkrétní větě amnestie nepochopitelná. Nicméně přes hrozivě znějící právní formulaci, dopad tohoto ustanovení není tak zásadní, jak by se mohlo zdát. Ke dni 31. 12. 2012 bylo v českých věznicích pouhých 31 vězňů starších 70 let⁹⁷. Z toho lze usuzovat, že vězňů ve věku 74 a 75 let bylo ještě podstatně méně. Dle tohoto odstavce bylo amnestováno celkem 14 vězňů⁹⁸.

3. 2. Článek II.

V čl. II. prezident republiky nařizuje zastavení trestního stíhání, od jehož zahájení k 1. 1. 2013 uplynulo více než 8 let za podmínek, že za tyto trestné činy trestní zákoník stanovuje trest odnětí svobody nepřevyšující deset let a trestní stíhání nebylo vedeno proti uprchlému.

Tento článek obecně nejvíce pobouřil odbornou⁹⁹, ba i laickou veřejnost. Svou formou je čistě aboliční, tudíž, jak vyplývá ze shora uvedených informací, zasahuje do činnosti veškerých orgánů činných v trestním řízení. Tato abolicie předpokládá kumulativní splnění tří podmínek.

Jednou z podmínek je splnění délky trestního stíhání, které musí být delší než 8 let. Tato podmínka se v rámci amnestií udělených na území ČR objevila poprvé. V dřívějších amnestiích hrály roli spíše forma zavinění a trestní sazba.

Problém nastal při interpretaci pojmu „počátek trestního stíhání“. U jednočinných trestných činů by takový problém vyvstat neměl, naopak pokračující trestné činy jsou v tomto směru problematické. Důvodem pro toto je rozdílná hmotněprávní¹⁰⁰ a procesněprávní úprava. První zmiňovaná odmítá separovat jednotlivé dílčí útoky stejně jako jednotlivá usnesení o zahájení trestního stíhání,

⁹⁷ *Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2013*, Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, [online] [cit. 2015-03-06], s. 81

⁹⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR, vyžádáno podle zákona č. 106/1999 Sb. [cit. 2015-02-24]

⁹⁹ 14. 1. 2013 byl proti tomuto ustanovení skupinou senátorů Parlamentu ČR podán návrh na zrušení k Ústavnímu soudu. Tento návrh byl 5. 3. 2013 Ústavním soudem zamítnut (sp. zn. Pl. ÚS 4/13).

¹⁰⁰ § 116 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

na rozdíl od té procesněprávní¹⁰¹. Rozluštění této otázky se ve své studii věnoval Vladimír Kratochvíl.¹⁰²

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2013 sp. zn. T do 616/2013 se přiklonilo spíše k interpretaci procesněprávní, když se soud vyjádřil, že: „Z hlediska čl. II amnestie prezidenta republiky je třeba posuzovat okamžik zahájení trestního stíhání u každého skutku samostatně. Abolice totiž může dopadnout pouze na některý z trestných činů projednávaných ve společném řízení podle § 20 TR, přičemž ve vztahu k ostatním trestným činům není splněna časová podmínka. To platí i v případě pokračování v trestném činu, protože podle § 12 odst. 12 TR se samostatným skutkem rozumí také dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li stanoveno jinak.“

I k interpretaci další podmínky vznikly rozporuplné názory. Jedná se o podmínku, že zastavení trestního stíhání se netýká řízení proti uprchlému. Opět jejímu výkladu pomohl Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 24. 7. 2013 sp. zn. 8 T do 661/2013. Soudci vyslovili názor, že: „(...) je třeba vycházet ze skutečné doby konání trestního stíhání proti uprchlému, tzn. že od celkové doby trvání trestního stíhání je třeba odečíst dobu, po kterou se vedlo trestní stíhání proti uprchlému, a trestní stíhání je proto možno zastavit s ohledem na článek II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013, uveřejněném pod č. 1/2013, jen v případě, že zbývající doba trvání trestního stíhání po tomto odečtení je delší než 8 let, a to k datu vyhlášení amnestie.“

Další část čl. II podmiňuje tuto abolicí užít pouze na případy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let. Stejně jako u předchozí agraciace, je i zde hranice neobvykle vysoko, proto se i v tomto případě může vztahovat na některé zvláště závažné trestné činy, jakými jsou například násilná trestná činnost či hospodářská kriminalita.

Ukážeme-li si tuto podmínku na příkladu korupce úřední osoby tak, jak jej nastínila JUDr. Daniela Kovářová¹⁰³, nevypadá již tak trestuhodně. Na základě úplatku ve výši 500.000 Kč, který přijme úřední osoba, ji může být uložen trest ve výši dvanácti let. Tím pádem by se zastavení trestního stíhání na tento zločin nevztahovalo. Oproti tomu, méně závažná korupce, například úplatek policisty ve

¹⁰¹ § 11 odst. 2 a § 12 odst. 12 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

¹⁰² KRATOCHVÍL, V., *Lednová abolice a pokračování v trestném činu pod konkrétní kontrolou ústavnosti*, Státní zastupitelství, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2013, č. 4, s. 11 – 15

¹⁰³ KOVÁŘOVÁ, D., *Amnestie a čeští prezidenti*, In: Rodinné listy č. 2/2013, rubrika Právní téma Rodinných listů, str. 6 - 8

výši 1.000 Kč se tohoto článku týká a trestní stíhání by bylo zastaveno. Ovšem, takové trestní stíhání by v našem státě, pokud jej považujeme za právní, určitě nemělo trvat více jak osm let.

O České republice bylo rozhodováno Evropským soudem pro lidská práva již devětkrát o porušení práva na přiměřenou délku trestního řízení.¹⁰⁴

S ohledem na čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené pod č. 209/1992 Sb., stát v trestním řízení musí chránit právo na přiměřenou délku řízení. Z tohoto důvodu nepovažuji ustanovení komentovaného článku za zvlášť kontroverzní. Oporou mi může být názor Zdeňka Koudelky, ústavního právníka, který se k dané problematice vyslovil ve smyslu, že pokud jsme stát, který se rozhodl dobrovolně přijmout mezinárodní závazky v oblasti ochrany lidských práv, do kterého se počítá i právo na přiměřenou délku trestního řízení, je naprosto v pořádku trvat na tom, aby se nejméně závažná třetina¹⁰⁵ trestných činů, stíhala do osmi let.

Jiný postoj ovšem zaujal Senát ČR, který se nejen na základě tohoto ustanovení, rozhodl podat proti prezidentovi republiky ústavní žalobu pro velezradu¹⁰⁶, ačkoli Ústavní soud již ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/13 ze dne 5. 3. 2013 dovodil, že soudní přezkum amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky je vyloučen.

Ze zvláštní zprávy Nejvyššího státního zastupitelství o postupu při výkonu působnosti státních zastupitelství v souvislosti s aplikací čl. II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013, č. 1/2013 Sb. vyplývá, že státními zastupitelstvími bylo k 31. 6. 2013 v přípravném řízení zastaveno 322 trestních stíhání vedených proti 468 obviněných¹⁰⁷, z nichž pouhých 0,64% trvalo na pokračování trestního stíhání.

¹⁰⁴ Nepřiměřené průtahy byly konstatovány v případech Bačák (ve věci finanční kriminality; trvání trestního stíhání – 8 let 5 měsíců), Barfuss (podvodná jednání, 3 roky 10 měsíců), Hradecký (podvod, 8 let 3 měsíce), Chadimová (11 let 6 měsíců bez vydání rozsudku), Nemeth (4 roky 4 měsíce), Rázlová (finanční kriminalita, 7 let 9 měsíců), Tariq (8 let 3 měsíce), Volf (ublížení na zdraví, 11 let 4 měsíce), Vrána (loupež, 8 let 6 měsíců), Pflieger (poškozený, 4 roky 9 měsíců) KOVÁŘOVÁ, D., *Amnestie a čeští prezident*, In: Rodinné listy č. 2/2013, rubrika Právní téma Rodinných listů, str. 6 - 8

¹⁰⁵ Touto třetinou má na mysli trestné činy se sazbou do deseti let. Vychází z horní hranice trestních sazeb, která je u nás v ČR stanovena na 30 let.

¹⁰⁶ K tomu však více v další části této práce.

¹⁰⁷ s. 5 zmiňované zprávy

Majetkové trestné činnosti se týkalo 46% zastavených řízení, trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných 14% a trestné činy hospodářské tvořily 11% podíl.¹⁰⁸

„Vím, že v realitě nesoudí, jako to dělá v knížkách či filmech Perry Mason, ale jisté hranice být musí. Pro někoho je to 6 let, pro mě, při vědomí české reality, o dva roky více.“¹⁰⁹

3. 3. Článek III.

Článek III. promíjí nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody či jejich zbytky u trestů nepřevyšujících 24 měsíců uložené před 1. 1. 2013 za předpokladu, že trest nebyl uložen za zločin, při němž byla způsobena těžká újma na zdraví nebo smrt, nejednalo se o trestný čin proti životu a zdraví, lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem. Dále se amnestie nedotýká takových trestů, které byly uloženy osobám, které byly v posledních pěti letech před 1. 1. 2013 odsouzeny k nepodmíněným trestům odnětí svobody nebo byly za stejných podmínek propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody, pokud u nich nedošlo k zahlazení odsouzení.

Dále se zmiňovaný článek dotýká v odst. 3 trestů, které byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013, nepřevyšují 36 měsíců a osoba, které byl trest uložen, již dosáhla nebo v následujícím roce dosáhne 70 let.

Všechny tyto tresty prezident republiky promíjí s podmínkou, *„že se osoba, které byl trest prominut, nedopustí trestného činu v době odpovídající lhůtě pro zahlazení odsouzení“¹¹⁰.*

V případě, že byl potenciálně amnestovaným osobám uložen úhrnný nebo souhrnný trest a prominutí trestu by se vztahovalo pouze na část z trestné činnosti, které se dopustili, nebude jim trest prominut ani zčásti.¹¹¹

Již nadpis článku „zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody“ napovídá, že v tomto případě se nejedná o typické prominutí trestů, nýbrž o pouhé zmírnění. Dle platné právní úpravy § 105, odst. 1 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb.,

¹⁰⁸ s. 13-14 zmiňované zprávy

¹⁰⁹ KLAUS, V., *Odpovědi prezidenta na otázky deníku Právo o udělení dílčí amnestie*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 22

¹¹⁰ INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 10

¹¹¹ Čl. III odst. 4 amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013

trestního zákoníku, je patrné, že délka zkušební doby bude u amnestovaných pětiletá.

Zajímavé je, že se prezident republiky v tomto článku rozhodl vyjmout z účinnosti tohoto ustanovení vybrané trestné činy, které pro něj nebyly hodné amnestie. Toto není nijak zvláštní způsob formulování amnestie, nicméně se pak pozastavuji nad tím, proč podobný dovětek nepoužil i u čl. II.

Podle tohoto článku byly zmírněny tresty celkem 1213 odsouzeným, z toho 45 mladistvým.¹¹²

3. 4. Článek IV.

Prezident republiky se rozhodl dále v čl. IV komentované amnestie prominout podmíněné odložené tresty odnětí svobody, opět za předpokladu, že byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013 osobám ve věku 70 a 69 let, dále pak osobám, kterým nebyl uložen trest vyšší než dva roky. Amnestovány byly také nevykonané tresty obecně prospěšných prací či jejich zbytky, nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, za podmínky, že byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013. U těchto osob bude odsouzení zahlazeno tak, jako by trest vykonaly (tím pádem zde vzniká opět fikce neodsouzení; formou amnestie je v tomto případě rehabilitace).

Vzhledem k tomu, že tento článek promíjí především alternativní tresty a tresty uloženy za nedbalostní trestné činy, nevzbudil tolik pozornosti, přestože byl díky němu amnestován největší počet odsouzených. Společnost ovšem pravděpodobně nepobouřil tolik, protože se toto ustanovení týkalo ne příliš závažných trestných činů, s čímž se pojí také společenská nebezpečnost pachatelů a možnost jejich nápravy, která je velmi vysoká.

Trest domácího vězení byl amnestií prominut poprvé v dějinách. Oproti tomu trest obecně prospěšných prací figuroval již v amnestii Václava Havla ze dne 3. 2. 1998.

Na základě aplikace článku IV. bylo amnestováno až 90.928 plnoletých a 2.552 mladistvých pachatelů.

¹¹² Ministerstvo spravedlnosti ČR, vyžádáno podle zákona č. 106/1999 Sb. [cit. 2015-02-24]

Trestným činem se, pro účely amnestie prezidenta republiky, rozumí také provinění mladistvého. Za trest se, pro ty samé účely, považuje též trestní opatření, které bylo uloženo mladistvému.¹¹³

3. 5. Shrnutí

Tímto jsem vyjmenovala všechny osoby a tresty, kterých se amnestie týkala. Mohu tak říct, že platné znění této hromadné milosti odpovídá prohlášení bývalého prezidenta České republiky, které podal MF Dnes ohledně vyhlášení dílčí amnestie. Amnestie „je gestem, které chce dát novou příležitost zvláště těm občanům, kteří hranici zákona sice překročili, ale nepatří mezi recidivisty“¹¹⁴.

Celkový dopad rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii přehledně znázorňuje následující tabulka, kterou jsem zpracovala na základě údajů v článku pro Jiné právo, který napsal Libor Dušek¹¹⁵.

Tabulka č. 1: Dopady rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii, 2013

	Počet osob	Podíl na celkovém počtu
Celkový dopad	111263	
Osoby odsouzené k nějakému trestu	110998	99,76%
Podmíněně odložené tresty odnětí svobody	81133	72,92%
Nepodmíněné tresty odnětí svobody	19820	17,81%
Obecně prospěšné práce	9660	8,68%
Domácí vězení	385	0,35%
Zastavená trestní stíhání	265	0,24%
Počet propuštěných z věznic (březen 2013)	6443	5,79%

Jak znázorňuje tabulka, stav propuštěných ke dni 4. 3. 2013, 7:00 hodin činil 6.443 vězňů, což bylo 28,46% z vězňů k 1. 1. 2013, 6:00 hodin¹¹⁶. Prvotní odhady

¹¹³ Čl. V amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013

¹¹⁴ KLAUS, V., *Odpovědi prezidenta na otázky MF Dnes ohledně vyhlášení dílčí amnestie*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 15

¹¹⁵ DUŠEK, L., *Výročí amnestie v číslech*, Jiné právo, [online] [cit. 2015-03-06]

¹¹⁶ Původní počet vězňů byl 22.638

bulvárních médií i odborníků tak nelhalo, když se většina domnívala, že amnestie se dotkne minimálně jedné čtvrtiny vězňů. V této statistice, dostupné na internetových stránkách Vězeňské služby České republiky, však nejsou zahrnuty ty nepodmíněné tresty odnětí svobody, jejichž výkon ten který odsouzený ještě nenastoupil, těch bylo 17,81% z celkového počtu amnestovaných. Připomínám, že toto procento se vztahuje na odsouzené, kteří byli amnestováni podle čl. I. odst. 1, odst. 2. a čl. III. odst. 2, odst. 3.

Z pohledu trestních sazeb se tak jednalo o trestné činy se sazbou až do 24 měsíců u osob mladších 70 resp. 69 let, se sazbou nepřevyšující 36 měsíců u osob starších 70 (resp. 69) let a se sazbou nepřevyšující 10 let u osob, který v roce 2013 dosáhly nebo následujícího roku dosáhnout věku 75 let. V celkovém souhrnu zahrnovaly tyto sazby velmi široké spektrum trestních činů.

3. 6. Zajímavé subjekty, které byly amnestovány

Na základě svědectví zaměstnance věznice v Plzni na Borech můžeme spekulovat o tom, zda byla amnestie opravdu tak čistá jak tvrdí Václav Klaus, když zmiňuje, že: „*Při amnestii jsem před očima neměl žádnou konkrétní osobu. Žádnou. Neměl jsem jí a nesměl jsem jí mít.*“¹¹⁷. Jak jsem již zmínila, čl. II amnestie prezidenta republiky uvádí, že amnestie se nedotýká trestních stíhání vedených proti uprchlému. Petr Knaisl se ovšem při rozhovoru, který mi poskytl, zmínil, že byl dva měsíce před udělením amnestie vzat do vazby obviněný, který se léta schovával v cizině a tím se vyhýbal trestnímu stíhání. Dobrovolně se však přihlásil na policejní stanici v listopadu roku 2012, „odseděl“ si dva měsíce ve vazbě a poté byl amnestován.

Výše jsem se věnovala problematice interpretace tohoto aboličního článku. Dle výkladu Nejvyššího soudu toto svědectví nemohu považovat za hodnověrné vzhledem k tomu, že při striktní aplikaci tohoto judikátu na amnestii Václava Klause není možné, aby se na zmiňovaného obviněného amnestie vztahovala. Rozdíl jeho pobytu v zahraničí a v České republice při trestním stíhání by musel činit zmíněných 8 let, aby tomu tak bylo. O tom mi ale další informace poskytnuty nebyly.

¹¹⁷ KLAUS, V., *Odpovědi prezidenta na otázky deníku Právo o udělení dílčí amnestie*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 20 - 21

Další zajímavou kauzou, které se dotkla amnestie, je případ zkrachovalé Union banky. Jedná se o banku fungující v letech 1991 – 2003, o které v posledním roce její existence rozhodl soud o konkurzu. V době svého pádu měla přes 200 tisíc klientů, z nichž jedním byl i Fond pojištění vkladů, který byl jejím největším věřitelem.¹¹⁸

Souzeno bylo pět členů bývalého představenstva Babiš, Fučík, Michal, Seidler a Pejčochová. Případem se zabýval Ostravský krajský soud, který také o aplikaci amnestie na tento případ, rozhodl. Po vydání usnesení dozorující vrchní státní zástupce podal stížnost, která mu pomohla pozdržet nabytí právní moci vydaného rozhodnutí. Důvodem pro podání stížnosti pro něj byla ústavní žaloba pro velezradu podaná Senátem ČR proti prezidentu republiky v souvislosti s čl. II. rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii. Vzhledem k tomu, že se Ústavní soud rozhodl touto žalobou nezabývat, tuto svou stížnost státní zástupce stáhl a usnesení o amnestii tak mohlo nabyt právní moci.

Ze zmiňovaných tehdejších generálních ředitelů Union Banky amnestii nepřijala pouze Pejčochová, která trvala na tom, aby soud záležitost „tunelování“ přesto projednal. Ten, v tomto případě, již může vynést pouze výrok o vině. Trest jí již uložen být nemůže.

H-system – další dlouho se vyšetřovaná kauza, kterou soudy nebyly schopné uzavřít a rozsoudit za celých 14 let. Jednalo se o stavební projekt společnosti H-system, která slibovala věřitelům získání levného bydlení, které mělo být vystaveno na ploše kolem 1 milionu m². Celkem bylo projektem poškozeno 1160 rodin ucházejících se o byty.¹¹⁹ Hlavní viník, Petr Smetka, byl v roce 2014 pravomocně odsouzen k 12ti letům vězení společně s dalšími dvěma obviněnými, kteří byli podmíněně odsouzeni.¹²⁰

Vzhledem k čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod „každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena“, nemůžeme o dalších podezřelých v rámci této kauzy mluvit jako o vinících. Nicméně, každý trestný čin má svého viníka a díky amnestii tito nebudou nikdy postaveni před spravedlnost.

¹¹⁸ Union banka, [online] [cit. 2015-02-01],

¹¹⁹ VÁLKOVÁ, H., *Lidé z bytů po H-Systemu se nemusí vystěhovat, vyhráli spor u soudu*, idnes.cz, 8. 1. 2015, [online] [cit. 2015-03-16]

¹²⁰ *Stenografický zápis 50. schůze, 17. ledna 2013*, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, [online] [cit. 2015-03-16]

Na vině však, dle mého názoru, není Václav Klaus, který se rozhodl vydat již tolikrát zmiňované aboliční ustanovení (a sklidil za to obrovskou kritiku), ale soudy, které si nebyly schopné s tímto případem poradit a s největší pravděpodobností měly proti obviněným příliš málo důkazů a díky tomu tuto kauzu nezvládly rozehřít.

Čl. 38 Listiny odst. 2 praví, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Samozřejmě, při interpretaci pojmu „průtahy“, je potřeba vycházet ze složitosti případu, který se projednává. 14 let je ale příliš dlouhá doba na cokoli (tímto odkazují na výše zmiňované rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva). Nehledě na to, že „*další pokračování dlouhých procesů zatíží justici pracovně i finančně, aniž by byla záruka, že nakonec skutečně dojde k odsouzení obžalovaných*“ a „*doplňování dokazování je u tak starých případů nesmírně obtížné, pracné, často až nemožné*“¹²¹.

3. 7. Amnestie dva roky poté

*„Okolnost, že se mnohý amnestovaný hříšník nepolepší a bude ve svých hříších pokračovat, svědčí jen o tom, že je člověk křehká nádoba se sklonem k recidivě, a že se větší nebo menší ostudě v souvislosti s amnestií nelze vyhnout.“*¹²²

Dle údajů, které se mi podařilo získat od Ministerstva spravedlnosti, na základě zákona č. 106/1999, o svobodném přístupu k informacím, se mi podařilo zjistit, že k 16. 3. 2015 je „zpět ve věznicích“ ve výkonu trestu či vazby celkem 1.543 osob (necelých 24%) z celkového počtu amnestovaných.

Pro komplexnost uvádím, že ze statistiky za leden 2015 vyplývá, že současný stav odsouzených je 16.976 osob a vězňů celkem 19.201 (zahrnuje jak odsouzené, obviněné, tak i chovance v detenčních zařízeních).

V porovnání se stavem vězňů k 1. 1. 2013 (22.638) je tak více než jasné, že ať už bylo vedlejším záměrem amnestie uvolnit přeplněné věznice nebo ne¹²³, cíl byl splněn. Tím se zajisté neulevilo jen věznicím a vězňům samotným z hlediska komfortu, ale také státnímu rozpočtu. Na základě statistické ročenky za rok 2013

¹²¹ STÍN, M., *Prezident jako hromosvod*, In: INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 89

¹²² ČERMÁK, K., *Klausova amnestie – důkaz konce světa*, Bulletin advokacie č. 1-2/2013, rubrika Sloupek Karla Čermáka, PBtisk s. r. o., s. 76

¹²³ „Žádný konkrétní důvod, jako například Vámi zmiňovaná přeplněnost věznic, v tom bezprostředně nebyl.“ Klaus, V., *Odpovědi prezidenta na otázky MF Dnes ohledně vyhlášení dílčí amnestie*. In: *Spor o amnestii*, Institut Václava Klause, publikace č. 1/2013, s. 15

Vězeňské služby ČR¹²⁴ byl v daném roce průměrný náklad na jednoho vězně 1.080,- Kč. Ve výpočtu jsou zahrnuty náklady na platy zaměstnanců, pojistné a ostatní věcné výdaje.¹²⁵

V následujícím konceptu budu uvažovat nástup amnestovaných vězňů zpět k výkonu trestu k 17. 3. 2013. Jedná se o nereálnou konstrukci pro snazší výpočet. Za tohoto předpokladu by státní rozpočet za uplynulé dva roky ušetřil 2.646.627.480,- Kč¹²⁶, při přičtení nákladů za celou Vězeňskou službu¹²⁷ je tato částka ještě o čtvrtinu vyšší. Uvedená výše ušetřených prostředků je pouze hrubým výpočtem. Je nutno uvažovat nad tím, že věznice je zapotřebí provozovat (paušální náklady) a spravovat i po propuštění vězňů, a zaměstnanci Vězeňské služby ČR zůstávají stále ve služebním poměru, tudíž je zapotřebí jim stále hradit platy a odvádět sociální a zdravotní pojištění.

Z údajů Ministerstva spravedlnosti dále vyplývá, že v současné době Policie ČR stíhá více jak polovinu amnestovaných vězňů. Vzhledem k tomu, že recidiva se zpravidla projevuje do dvou let od propuštění vězněného, dovolím si tvrdit, že tento poměr již bude konečný. I když se zdá být tento podíl velmi vysoký, je stále nutné myslet na to, že amnestovaní vězni tvořili pouhých 5,79% celkového počtu osob, na které se amnestie vztahovala. Přesto jich, zdá se, hrubá polovina využila své šance na lepší život, což považuji bezpochyby za pozitivní morální dopad amnestie.

Po důkladném prostudování měsíčních statistických hlášení Vězeňské služby ČR¹²⁸, jsem zjistila, že recidiva v letech 2013 - 2014¹²⁹ nezaznamenala žádného výkyvu oproti roku předchozímu. Toto zjištění pro mě bylo velmi překvapivé. Vysvětluji si to jako důsledek zahlazení odsouzení, ke kterému došlo u amnestovaných podle čl. I. a čl. IV., kterých byla naprostá většina.

Vzhledem k zahlazení odsouzení tak při opětovném spáchání trestného činu, nemohli být označováni jako recidivisté a tím se případné pokračování v páčání trestné činnosti nemohlo v těchto tabulkách projevit.

¹²⁴ Statistická ročenka za rok 2014 v době psaní diplomové práce, ještě nebyla vyhotovena.

¹²⁵ *Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2013*, Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, [online] [cit. 2015-03-06]

¹²⁶ K následujícímu číslu jsem došla následující rovnicí: počet vězňů k 1. 1. 2013 (mínus) počet vězňů k 16. 3. 2013 (krát) počet dní (krát) denní náklady na jednoho vězně.

¹²⁷ Za tohoto předpokladu se náklady na jednoho vězně a den šplhají až k 1.319,- Kč.

¹²⁸ *Měsíční statistická hlášení*, Vězeňská služba České republiky, [online] [cit. 2015-03-06]

¹²⁹ Viz příloha č. 2

4. Ústavní žaloba pro velezradu proti Václavu Klausovi

Dne 5. března 2013 byla Ústavnímu soudu doručena ústavní žaloba Senátu ČR proti prezidentovi republiky, prof. Ing. Václavu Klausovi, CSc., pro velezradu. Senát zde vystupuje v roli ústavního žalobce a bývalý prezident České Republiky jako ústavně žalovaný. Žaloba byla podána na základě čl. 65 odst. 2 Ústavy ČR a podle § 96 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Obě ve znění účinném do 7. 3. 2013.

Žaloba je rozdělena do pěti bodů označených od A) do E).

4. 1. Bod A)

Bod A) je stížností na průtahy prezidenta při ratifikaci Rozhodnutí Evropské rady, na jejímž základě se mění článek 136 SFEU (Smlouvy o fungování Evropské unie), který schválily obě komory Parlamentu ČR ústavní většinou. Poslední hlasování proběhlo k 5. 6. 2012, načež byl prezident 6. 12. 2012 výslovně vyzván usnesením Senátu k ratifikaci. Ten se však nechal slyšet, že Rozhodnutí neratifikuje. Dle Senátu ČR tak „porušil svou povinnost prezidenta republiky bez zbytečného odkladu ratifikovat mezinárodní smlouvu“, která byla řádně sjednána, a zákonodárny sbor ji schválil.

Senát v tomto bodu zdůrazňuje povinnost prezidenta ratifikovat mezinárodní smlouvy a to bez zbytečných průtahů. Prezident vůči mezinárodním smlouvám nedisponuje právem veta, ani nemá možnost volby smlouvu podepsat, či nikoli. Dále zmiňuje, že svůj nesouhlas měl prezident vyslovit již při schvalovacím procesu, nebo mohl vyvolat řízení před Ústavním soudem, ve kterém by se posoudila slučitelnost Rozhodnutí Evropské rady s ústavním pořádkem. Dle Senátu ústavně žalovaný tímto zasáhl do svrchovanosti státu a poškodil jím dobré jméno naší republiky v zahraničí.¹³⁰

K ratifikaci dochází formálním aktem¹³¹ prezidenta, který podepíše ratifikační listinu. Tímto podpisem hlava státu vyjadřuje souhlas České republiky s tím, aby byla listinou vázána. V případě vícestranných smluv je pak tato listina uložena u

¹³⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 17/13, s. 2, 4-5

¹³¹ Ratifikační formule zní: „Prozkoumavše tuto Smlouvu a vědouce, že Parlament České republiky s ní souhlasí, schvalujeme ji a potvrzujeme ji. Tomu na svědomí jsme tento list podepsali a k němu pečeť České republiky přitisknouti dali.“ FILIP, J., *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*, Brno, Václav Klemm, 2001, s. 315

depozitáře, který je určen ve smlouvě. Dle našeho práva ratifikační pravomoc náleží prezidentovi republiky a to dle čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR.

Senát správně poznamenal, že při schvalování mezinárodních smluv prezident republiky nedisponuje suspenzivním právem veta podle čl. 50 odst. Ústavy ČR. To se týká pouze přijatých zákonů, ovšem s výjimkou zákonů ústavních.

Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu ústavního zákona č. 395/2001 Sb. ovšem žádná povinnost prezidenta ratifikovat mezinárodní smlouvu, byť správně schválenou Parlamentem ČR, nevyplývá. „*Prezident republiky může mezinárodní smlouvu, jež se má stát součástí právního řádu (...), ratifikovat po vyslovení souhlasu oběma parlamentními komorami.*“¹³² Toto potvrzuje i Zdeněk Koudelka, který tvrdí, že v případě sjednávání mezinárodních smluv, s nimiž prezident nesouhlasí, může odmítnout jejich konečnou ratifikaci i přesto, že ji předtím Parlament schválí a to nejen proto, že není vybudován žádný právní mechanismus, jak prezidenta k podpisu smlouvy donutit. Jedním dechem však dodává, že „*taková situace by beze změny v mezinárodních politických podmínkách měla nastat jen v případě, že prezident „zdědil“ k ratifikaci smlouvu sjednanou jeho předchůdcem, s níž nesouhlasí*“.¹³³

V této souvislosti se Jiří Malenovský¹³⁴ tázal sám sebe, z jakého důvodu by měla Ústava výslovně uvádět, že jestliže disponuje určitou pravomocí, má i právo určitý úkon neučinit? A já si dovoluji, navzdory stanovisku Senátu, souhlasit s tímto také. Jak konstatoval Koudelka, již jednou prezident neratifikoval mezinárodní smlouvu¹³⁵, ačkoli jej schválil Parlament. Nikdo se však ratifikace nedomáhal s odkazem na to, že by to byla prezidentova povinnost.¹³⁶ Na základě toho, že Ústavní soud ve svých nálezech opakovaně judikoval, že zvyklost je pramenem i ústavního práva, shledávám tímto svou argumentaci za dostatečnou a bod A) předmětné ústavní žaloby jako bezpředmětný.

¹³² WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 359-360

KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 80-81

¹³⁴ MALENOVSKÝ, J., *Kulečník namísto štafetového běhu v ratifikačních řízeních o integračních smlouvách v ČR*, Právní rozhledy 4/2009, In: Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, Brno, 2009, Masaryk University, s. 123

¹³⁵ Dodatekový protokol o kolektivních stížnostech

¹³⁶ KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 85-86

4. 2. Bod B)

Bod B) zmiňuje problém nejmenování soudců Ústavního soudu, který byl na jistý čas paralyzován v rozhodování plenárních věcí. Konkrétně ústavně žalovaný nejmenoval tři soudce, jejichž místa se uvolnila 20. 3. 2013, 6. 6. 2012 a 28. 1. 2013 a místopředsedu ze stávajících soudců. Prezident sice předložil Senátu dva návrhy na jmenování, s těmi ale horní komora Parlamentu ČR nesouhlasila, načež prezident seznámil veřejnost s tím, že dalšího kandidáta již navrhopvat nebude.

To Senát komentoval v odůvodnění ústavní žaloby tím, že i přes opakované vyjádření nesouhlasu s prezidentovými kandidáty byl ústavně žalovaný povinen hledat cestu, jak dojít ke shodě. Vzhledem k tomu, že tímto svým jednáním Václav Klaus oslabil významnou pojistku udržení demokratického zřízení, Senát jej označil za „jednání směřující proti demokratickému řádu“.

Prezident jmenuje soudce, předsedu a místopředsedy Ústavního soudu na základě čl. 62 písm. e) Ústavy ČR. Tento článek je potřeba vykládat v návaznosti na čl. 84 odst. 2 Ústavy, který říká, že takové jmenování připadá v úvahu pouze za předpokladu souhlasu Senátu ČR formou usnesení. Tento souhlas však není nutný při jmenování předsedy a místopředsedů. Jedná se o nekontrasignovanou pravomoc prezidenta republiky. Forma dvojitého souhlasu je zvolena jako „legitimizační element pro následný výkon funkce soudce Ústavního soudu“¹³⁷. Postup ústavních orgánů spolupůsobících při jmenování ústavního soudce blíže popisuje § 6 zákona o Ústavním soudu. Ten v odst. 2 zmiňuje právní fikci konkludentního souhlasu Senátu ČR v případě, že se nevyjádří k navrhovaným jménům do 60 dní od chvíle, kdy si prezident vyžádal jeho souhlas. Ústava nestanovuje prezidentovi jiná pravidla pro jmenování soudců než ta, která jsou uvedena v čl. 84 odst. 3, tedy že osoba v pozici ústavního soudce musí být bezúhonný, starší 40 let, musí být vysokoškolské právnické vzdělání a musí být nejméně deset let aktivní v právnickém povolání. Obecně tak ničím jiným omezený není.

Dle prof. JUDr. Vladimíra Sládečka, DrSc. není, díky stanovení minimálního počtu podmínek na výkon funkce soudce Ústavního soudu, zcela možné

¹³⁷ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 20

odpolitizování výběru kandidátů. Prezident je sice relativně nezávislý, nicméně není úplně vyloučen možný politický kalkul při udílení souhlasu Senátu.

Toto by se nabízelo jako jedna z možností, proč je domluva Senátu a prezidenta nekonstruktivní. Sládeček ale vzápětí uvádí, že „většinou se soudci Ústavního soudu při výkonu funkce oprostují od politických vlivů, resp. od eventuálního očekávání politických stran“.¹³⁸

Ústavní soud je, dle čl. 83 Ústavy ČR, soudním orgánem ochrany ústavnosti. Jako jediný tak chrání ústavní konformnost veškerých právních předpisů a autoritativních rozhodnutí, která zasahují do ústavně zaručených práv a svobod. Ztotožňuji se s názorem ústavního žalobce, že nenavrhování dalších kandidátů bývalým prezidentem republiky ohrozilo řádné fungování Ústavního soudu.

Nemohu ale souhlasit se spojením tohoto jednání s velezradou. Václav Klaus podal totiž předmětné návrhy na jmenování ústavních soudců vždy před ukončením funkčního období těch, kterým soudcovský mandát končil. Na jaře končil mandát bývalé místopředsedkyně Ústavního soudu Elišce Wagnerové a v létě poté Františku Duchoňovi. O osobách končících ve své funkci byl ústavně žalovaný, samozřejmě, dostatečně včas informován a nedostatku soudců se snažil včas zamezit. První jeho návrh byl však zamítnut 8. 2. 2012 Senátem. To navrhoval Jana Sváčka, předsedu Městského soudu v Praze, bezesporu fundovaného a vzdělaného člověka. Zřejmou překážkou pro schválení bylo jeho předlistopadové členství v komunistické straně.

Další návrh byl zamítnut 25. 4. 2012. Zavrhnut byl mnou tolikrát citovaný Zdeněk Koudelka, náměstka ředitele Justiční akademie v Kroměříži. Nejpravděpodobnějším důvodem pro neodsouhlasení tohoto kandidáta pro senátory byla jeho funkce náměstka u bývalé nejvyšší státní zástupkyně Renáty Vesecké, jak dokazuje prohlášení senátorky Rippelové: „*Nemohu hlasovat pro jednoho z čelných představitelů Nejvyššího státního zastupitelství z temných dob ustanovování takzvané justiční mafie.*“¹³⁹

Jak známo z čl. 84 odst. 3, kandidát na soudce Ústavního soudu musí být bezúhonný, čímž se rozumí, že osoba nikdy nespáchala žádný trestný čin, nebo bylo odsouzení zahlazeno. Z toho vyplývá, že sami senátoři se chovají v rozporu

¹³⁸ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 680-681

¹³⁹ *Senátoři odmítli Koudelku jako kandidáta pro Ústavní soud*, Praha, ČT24, [online] [cit. 2015-03-06]

s ústavním pořádkem, když v rozporu s čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, když Zdeňka Koudelku nepovažují za nevinného, ačkoli u něj nebyla pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena vina za spáchání účasti na tzv. „justiční mafii“.

Z uvedeného vyplývá, že chceme-li hledat viníka paralyzace Ústavního soudu při rozhodování plenárních věcí, v žádném případě za něj nelze považovat ústavně žalovaného, rozhodně nelze v jeho chování spatřovat úmysl soud jakýmkoli způsobem ochromit.

I tento bod žaloby tak nemohu označit za jednání naplňující podstatu velezrady, když ta je definována, jak jsem psala již výše, jako jednání směřující proti svrchovanosti a celistvosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.

4.3. Bod C)

Bod C) se týká již tolikrát zmiňovaného aboličního článku II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii. Dle Senátu tím Václav Klaus *„výrazně zasáhl do fungování trestní justice, významně ji demotivoval v další práci a nezávislé činnosti dle zákona a oslabil důvěru veřejnosti ve vymahatelnost práva a v existenci prvku spravedlnosti v rozhodování soudů“*.

Skupina senátorů hlasujících pro podání ústavní žaloby proti prezidentovi republiky považuje toto ustanovení za zneužití amnestiční pravomoci prezidenta. Podle nich teprve v době vydání amnestie začaly soudy efektivně stíhat hospodářskou kriminalitu, s kterou v době polistopadové nebyly schopny bojovat. Takovýto vývoj byl však hrubě narušen abolicí ústavně žalovaného. Dochází tak k narušení důvěry ve vymahatelnost práva. Za tímto jednáním spatřuje Senát opět podlomení demokratického řádu a útok proti státní svrchovanosti v té části, která vykonává trestní justici.

Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/13 judikoval, že ze žádného ustanovení Ústavy nevyplývá standard přezkumu amnestijního rozhodnutí a *„nestanovil-li jej ústavodárce, nepřísluší Ústavnímu soudu (...), aby jej dotvářel ve své aplikační praxi“*. Amnestijní rozhodnutí tak Ústavní soud považuje za vyňatý ze soudní kontroly, z toho důvodu je nutno jej považovat za nezrušitelné.

Dále se plénum ústavních soudců shodlo na tom, že jestliže účinky tohoto aboličního ustanovení již nastaly, není možné je jakkoli měnit, protože by byl jinak porušen princip *ne bis in idem*, případně i zákaz retroaktivity, který se v rámci trestního práva považuje téměř za absolutní.

Vzhledem k tomu, že jsem se touto problematikou zabývala dostatečně již v předchozí kapitole, pokládám výše zmíněné informace za dostačující pro posouzení smyslu podání ústavní žaloby pro velezradu proti prezidentovi republiky z tohoto důvodu.

Prezident k tomuto kroku byl a je stále oprávněn (v současnosti tato pravomoc náleží Miloši Zemanovi) na základě ústavních právních předpisů i vzhledem k historickému vývoji tohoto institutu.

4. 4. Bod D)

Bod D) popisuje situaci, kdy bývalý prezident republiky nejmenoval JUDr. Petra Langera, Ph.D. soudcem, přesto, že mu takovou povinnost uložil již Městský soud v Praze dne 15. 6. 2007¹⁴⁰. Proti tomuto rozhodnutí podal sice ústavně žalovaný kasační stížnost, Nejvyšší správní soud však shledal vydaný rozsudek správným. Rozsudek NSS¹⁴¹ nabyl právní moci dne 13. 6. 2008. Tímto nekonáním se, dle Senátu ČR, Václav Klaus povýšil nad právo a vystoupil proti němu, čímž zpochybnil i ochranu práv zaručovaných Listinou základních práv a svobod.

Toto chování označil Senát za „ostentativní pohrdání soudní mocí ze strany prezidenta republiky“. Opět vytýká prezidentovi nevyužití funkce Ústavního soudu, kterému mohl předložit kompetenční spor, kde by Ústavní soud určil, zda je možné, aby obecný soud zasahoval do pravomocí prezidenta republiky. Samozřejmě své odůvodnění Senát v tomto bodu opřel také o narušování subjektivních práv JUDr. Petra Langera, Ph.D. O něco závažnější považuje skupina senátorů toto jednání kvůli tomu, že se jej prezident dopouštěl po celých pět let svého druhého funkčního období. Kromě narušování demokratického řádu považuje Senát tento skutek za bránění občanovi ucházet se o veřejnou funkci.

Pravomoc prezidenta jmenovat soudce se vztahuje na všechny soudce působící na soudech v České republice (vyjma soudu Ústavního) a je zakotvena v čl. 63

¹⁴⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2007 čj. 5 Ca 127/2006-122

¹⁴¹ Rozsudek NSS ze dne 21. 5. 2008 čj. 4 Ans 9/2007-197

odst. 1 písm. i) Ústavy ČR v platném znění. Na rozdíl o jmenování soudců Ústavního soudu, je pro platnost takového úkonu nutná kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřeným členem vlády.¹⁴²

Již v roce 2005 došlo k situaci, kdy prezident republiky odmítl jmenovat některé justiční čekatele do funkce soudce. Jednalo se o 32 z 55 navrhovaných kandidátů. Argumentováno bylo tím, že v době jmenování nedovršili věku 30 let. Tehdy však docházelo ke změně původní věkové hranice z 25 let na 30 let zákonem č. 192/2003 Sb., kterým se měnil zákon o soudech a soudcích. Novela nabyla účinnosti 1. 7. 2003, nicméně přechodná ustanovení stanovila, že se změna netýká justičních čekatelů, jejichž pracovní poměr justičních čekatelů již ke dni účinnosti novelizace trval.¹⁴³

Vyvstala otázka, zda je prezident povinen jmenovat justiční čekatele, pokud splňují požadavky stanovené zákonem. Navzdory protichůdným názorům¹⁴⁴ Pavlíčka a Kudrny, lze mít za to, že prezident je vázán slibem, který prohlašuje při nástupu do funkce, a na základě něj je oprávněn „posuzovat naplnění požadavků předepsaných zákonem“¹⁴⁵. V tomto případě však zákonné předpoklady splněny byly a proto je, dle Sládečka, jmenovat měl.

V rámci kontroly naplnění jednotlivých podmínek má však prezident možnost správního uvážení a vzhledem k tomu, že § 60 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích uvádí více předpokladů, které musí justiční čekatel prokázat, prostor pro uvážení je relativně široký. Kromě věku 30 let je zapotřebí, aby byla osoba bezúhonná, plně svéprávná a její zkušenosti a morální vlastnosti musí být zárukou, že bude svou funkci vykonávat řádně.

Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí č. 905/2006 Sb. judikoval, že je zapotřebí rozlišovat ty pravomoci prezidenta, které se realizují formou správních úkonů, v nichž má prezident postavení správního úřadu *sui generis* a těch, které odpovídají prezidentovu postavení jakožto ústavního činitele. „*Prezident republiky vystupuje jako správní úřad tam, kde jsou současně splněny dvě podmínky, a to, kdy výkon dané pravomoci je vázán zákonem, a dále, kdy jeho rozhodnutí při výkonu takové pravomoci zasahuje do veřejných subjektivních práv konkrétních*

¹⁴² Čl. 63 odst. 3 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

¹⁴³ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 463

¹⁴⁴ SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 463-464

¹⁴⁵ tamtéž

osob.“ Dále se NSS domnívá, že stěžovatel je rozhodně oprávněn dovolávat se práva podle čl. 21 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 25 písm. c) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, rovných podmínek přístupu k veřejným funkcím. V závěru svého rozhodnutí však zmiňuje, že NSS není v situaci, kdy by mohl prezidenta volat k odpovědnosti, ale případný výrok soudu může být pouze morálním apelem na prezidenta jakožto ústavního činitele.

Toto rozhodnutí bylo vydáno na základě kasační stížnosti JUDr. Petra Langera, který ji použil jako opravný prostředek proti původnímu zamítavému rozhodnutí Městského soudu v Praze. Kasační stížností byl předchozí rozsudek zrušen a vydán nový¹⁴⁶, kde dne 15. 6. 2007 Městský soud dovedl, že má-li rozhodování prezidenta republiky v tomto případě povahu správního aktu, má žalovaný (Václav Klaus) povinnost o návrhu na jmenování justičního čekatele rozhodnout. „Rozhodnutím je myšleno buď navrženého kandidáta do funkce jmenovat, nebo jeho jmenování výslovně a s uvedením konkrétních důvodů odmítnout.“ Zároveň uvádí, že toto rozhodnutí by mělo být vydáno bez zbytečných průtahů, jak plyne z čl. 38 odst. 2 Listiny.

Prezident republiky však v následující kasační stížnosti žalovaného napadá poslední rozhodnutí Městského soudu v Praze a označuje jej za hrubé zasahování do pravomocí prezidenta republiky. Zároveň upozorňuje, že samotné rozhodnutí není v souladu s rozhodnutím Nejvyššího správního soudu, který sám judikoval, že není možno učinit více než apelovat na svědomí prezidenta. Přičemž Městský soud vyloženě stanovuje lhůtu pro rozhodnutí o jmenování.

Ohledně obvinění z porušení čl. 21 odst. 4 Listiny základních práv a svobod se domnívá, že nerovnost zakládá již samotné ustanovení čl. X zákona č. 192/2003 Sb. „Samo toto ustanovení zavedlo nerovnost mezi jednotlivými kategoriemi justičních čekatelů v přístupu k funkci soudce.“¹⁴⁷

Nejvyšší správní soud tuto opakovanou kasační stížnost nakonec shledal přípustnou, ovšem bezdůvodnou.

S otázkou přípustnosti přezkumu jmenovacích aktů prezidenta republiky ve správním soudnictví se NSS vypořádal mimo jiné interpretací rozsudku velkého senátu ESLP ze dne 8. 12. 1999 ve věci Pellergin proti Francii¹⁴⁸, na základě něhož

¹⁴⁶ Č. j. 5 Ca 127/2006 - 122

¹⁴⁷ Rozhodnutí NSS č. j. 4 Ans 9/2007 - 2002

¹⁴⁸ Stížnost č. 28547/95

určil, že přezkum aktů prezidenta republiky není vyloučen z rozhodování ve správním soudnictví.

Jak vyplývá z nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 14/01, č. 285/2001 Sb., týkajícího se kontrasignace při jmenování guvernéra České národní banky, ústavní konvence jsou v právním státě významné proto, že zcelují Ústavu do jednoho funkčního celku a vyplňují mezeru ve strohých ústavních ustanoveních. *„V demokratickém právním státě je sotva představitelné, aby interpretace ústavy a jí odpovídající ústavní zvyklosti, respektované a nenapadené po celou dobu od vzniku Ústavy, byly účelovou dezinterpretací ústavy zpochybněny a s nimi i celá dosavadní praxe včetně řady rozhodnutí, jež nebyla dosud nikdy napadena.“*

Dle NSS je ústavní zvyklostí i reakce prezidenta republiky na podnět vlády, která předkládá soubor kandidátů na funkce soudců. Dále upozorňuje, že součástí zvyklosti je reakce prezidenta na předložené podklady. *„Tímto podnětem však není, jak se žalovaný nesprávně domnívá, spuštěn jakýkoliv „jmenovací automatismus“.¹⁴⁹“*

Shora uvedené skutečnosti a právní argumentace mě vedou k závěru, že ústavně žalovaný je vázán při svém rozhodování ústavním pořádkem a platným právem. Nemá právo posuzovat účinné právní předpisy z hlediska ústavní konformity, a pokud se tohoto domnívá, má (respektive měl) možnost využít institutu řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů tak, jak jej upravuje § 64 zákona o Ústavním soudu. Tohoto však nevyužil.

V případě Petra Langera došlo k nepřiměřeně dlouhým průtahům ve vydání rozhodnutí, kteréžto bylo legitimním jeho legitimním očekáváním. Jmenování Petra Langera do funkce soudce nebylo povinností Václava Klause, nicméně vydání rozhodnutí, na základě ústavní zvyklosti, ano. Nesouhlas bývalý prezident republiky mohl vyjádřit v odůvodnění zamítavého rozhodnutí. Stačilo vyjmenovat argumenty, proč jeho zkušenosti a morální vlastnosti neposkytují dostatečnou záruku k řádnému výkonu funkce soudce.

¹⁴⁹ Rozhodnutí NSS č. j. 4 Ans 9/2007 - 211

Toto uvádím proto, že pouze tohle by bylo legálním důvodem, proč jej do funkce nejmenovat. Ostatní podmínky, pro jmenování do funkce, byly totiž naplněny.

Výše uvedené jednání, respektive nekonání prezidenta považují, stejně jako Senát ČR za ignorování soudní moci, ústavních předpisů, právních předpisů a ústavních zvyklostí. Nedomnívám se však, že by jeho chování jakýmkoli způsobem narušilo svrchovanost či celistvost republiky nebo by bylo jednáním proti jejímu demokratickému řádu.

Celou situaci považují spíše jako názornou ukázkou nedostatků a nevyspělosti právního řádu České republiky.

4. 5. Bod E)

Bod E) řeší obdobný problém jako bod A). Opět zde jde o ratifikaci, tentokrát Dodatkového protokolu k Evropské sociální chartě zakládajícího systém kolektivních stížností ze dne 9. 11. 1995. I v tomto případě byl tento protokol již schválen Parlamentem ČR. I v tomto případě byl prezident k ratifikaci vyzván Senátem, tuto výzvu však znovu nerespektoval.

Přesto, že se prezident nakonec uvolil tuto mezinárodní smlouvu ratifikovat, zdůrazňuje Senát, že díky prodlení ratifikace trvala téměř čtyři roky. V případě velezrady, jak je známo, nestanovuje ústavní právo promlčecí lhůtu, proto považovala skupina senátorů i tento prohrašek za předmětný.

Bývalý prezident Václav Klaus se rozhodl neratifikovat Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě z 9. 11. 1995, který zakládal systém kolektivních stížností, přesto že s jeho podpisem souhlasil již Václav Havel jakožto předchozí prezident dne 26. 2. 2002. Stejně tak s ratifikací souhlasily obě komory Parlamentu ČR.¹⁵⁰ Důvodem pro neratifikaci Dodatkového protokolu byl pro Václava Klause jeho politický nesouhlas.¹⁵¹

K tomuto problému jsem se, myslím, dostatečně vyjádřila v komentáři k bodu A) ústavní žaloby pro velezradu. Navíc považuji za nutné zmínit, že nesouhlasím

¹⁵⁰ KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 83 - 84

¹⁵¹ MALENOVSKÝ, J., *Kulečník namísto štafetového běhu v ratifikačních řízeních o integračních smlouvách v ČR*, Právní rozhledy 4/2009, In: Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, Brno, 2009, Masaryk University, s. 121.

s ústavním žalobcem v bodu E) s tím, že by zmínění tohoto bodu mělo být podstatné. Vzhledem k postoji, který jsem zaujala k bodu A) považuji i toto na neopodstatněné.

Dále Senát upozorňuje, že s podáním ústavní žaloby vyčkával až do kumulace velezrádných jednání prezidenta, tedy na moment, kdy se situace stane neudržitelnou. Označuje se za politický orgán a tím dává najevo, že není povinen stíhat veškerá deliktní jednání, jako orgány činné v trestním řízení.

Cílem podání ústavní žaloby je pro senátory především ochrana ústavněprávních vztahů a vyjasnění předmětných vztahů do budoucna. Zároveň dodává, že uvedené body nejsou úplným výčtem všech velezrádných jednání prezidenta.

„Takto vymezenými skutky se dle Senátu ústavně žalovaný opakovaně dopustil jednání směřujícího proti svrchovanosti republiky, jakož i proti jejímu demokratickému řádu.“ V petitu Senát žádá Ústavní soud, aby rozhodl, že se prezident republiky dopustil velezrady a ztrácí prezidentský úřad, stejně jako způsobilost jej znovu nabýt a nárok na prezidentský plat, společně s dalšími požitky, kterých by požíval po skončení výkonu jeho funkce.

4. 6. Důvody pro zastavení řízení

Po podání žaloby zanikla žalovanému prezidentovi funkce uplynutím doby. Ústavní soud se tak musel vypořádat s otázkou, jaký má tato skutečnost vliv na průběh dalšího řízení. Odpověď ovšem nebyla ničím jednoduchým a to z důvodu novelizace provedená zákonem č. 71/2012 Sb., jež nabyla účinnosti 8. 3. 2013. Tento ústavní zákon měnil, resp. doplňoval Ústavu i zákon o Ústavním soudu a to v podstatných částech týkajících se právě ústavní žaloby.

Problém byl v rozhodnutí o aplikaci staré či nové právní úpravy. Stará se jevila pro ústavně žalovaného příznivější, a proto byla nakonec použita.

V následujícím shrnutí chci představit základní argumenty, které Ústavní soud použil při rozhodnutí o použití zákonů účinných do 7. 3. 2013.

Žalované ústavní delikty byly spáchány před nabytím účinnosti nové právní úpravy. Tehdy právem nebyla upravena situace, kdy prezidentovi během řízení skončí funkce prezidenta republiky a to uplynutím doby, nikoli abdikací.

Respektive byla vykládána jako důvod k zastavení řízení. „Pokud by v této věci mělo být aplikováno nové znění ust. § 98 odst. 3 zákona o Ústavním soudu o nemožnosti zastavit řízení proto, že prezidentská funkce zanikla uplynutím funkčního období prezidenta, došlo by k ústavně nepřipustné pravé retroaktivitě zákona v neprospěch ústavně žalovaného.^{152,153}

V případě zániku prezidentské funkce bývalý prezident ztrácí způsobilost být žalovaným účastníkem při řízení o ústavněprávním deliktu nejen s ohledem na § 104 zákona o Ústavním soudu, který určuje sankce v případě odsuzujícího nálezu. Ty nastupují kumulativně, přičemž první z nich je ztráta prezidentského úřadu. Je tak logické, že pokud funkce zanikne, nemůže již k její ztrátě dojít.

K požadavku Senátu ČR vyjasnit body A) až E) do budoucna Ústavní soud obiter dictum dodává, že k takovému abstraktnímu výkladu nemá kompetenci. Nehledě na to, že díky novelizaci účinné od 8. 3. 2013 již takový výklad ani není zapotřebí, protože ústavní žalobu lze teď proti prezidentovi republiky podat nejen za velezradu, jak tomu bylo do nabytí účinnosti ústavního zákona č. 71/2012 Sb., ale i za hrubé porušení Ústavy nebo jiné součásti ústavního pořádku. Problém se zastavením řízení v případě zániku funkce uplynutím volebního mandátu, je novou právní úpravou také vyřešen.

Většinový názor plána Ústavního soudu se v podstatných bodech zcela rozchází s názorem ústavní soudkyně Ivany Janů¹⁵⁴. Ta se v odlišném stanovisku nechala slyšet, že žaloba měla být projednána z následujících důvodů.

Čl. 65 odst. 2 Ústavy ČR určuje, že „trestem může být ztráta prezidentského úřadu a způsobilosti jej znovu nabýt“. Dle Janů tak (obsahuje dvě různé sankce, nikoli kumulativní. Za trest, pro účely tohoto ustanovení, považuje prevenci ve vztahu k řádnému fungování prezidentského úřadu.

Dále uvádí, že plénum interpretovalo ústavní principy a ustanovení ve světle znění zákona o Ústavním soudu, což je opačný postup, než má být praktikován.

¹⁵² Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2013 Ústavní žaloba Senát proti prezidentu republiky sp. zn. Pl. ÚS 17/13 -1, s. 11

¹⁵³ Zde zároveň Ústavní soud dovozuje, že je možno nepoužít pravidlo, že nová procesní ustanovení se uplatňují i v dosud neskončených řízeních. Říká, že není bezvýjimečně s odkazem na § 463 odst. 1 trestního řádu, které stanovuje, že „podmínky pro povolení obnovy se (...) posuzují podle zákona, který je pro obviněného příznivější“.

¹⁵⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2013 Ústavní žaloba Senát proti prezidentu republiky sp. zn. Pl. ÚS 17/13, odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janů, s. 14 - 19

Stanovisko plána vychází z aplikace příznivější právní úpravy. Nicméně Janů se domnívá, že užitá právní úprava také připouští možnost pokračovat v řízení po uplynutí mandátu prezidenta republiky. To dovozuje z toho, že „(...) „výčet“ jednoho případu, kdy se řízení nezastavuje, musí být vykládán jedině jako demonstrativní, neboť procesních a faktických situací, kdy se řízení nezastavuje, může být nekonečně mnoho, přičemž jejich výčet v textu předpisu není možný.¹⁵⁵“

Jako jeden z dalších argumentů Janů použila smysl vynesení samotného nálezu. Uvedla, že je pro budoucí judikaturu a ústavní praxi významné vynést výrok o tom, jestli se prezident dopustil velezrady.

V neposlední řadě by možný odsuzující rozsudek mohl být důležitým signálem pro občany, kteří by se tak mohli přesvědčit, že každé protiprávní jednání bude potrestáno. Janů je přesvědčena, že žaloba měla být v meritu věci projednána. Tento opačný přístup „nepřispěl k posílení důvěry veřejnosti v právní stát a dospělost demokracie“¹⁵⁶.

Argumenty obou stran – většiny i soudkyně Janů – pokládám za přesvědčivé. Navzdory síle pléna se však přikláním k odlišnému stanovisku, jehož důvody pro konání řízení pokládám za pravděpodobnější.

Nicméně, z rozboru jednotlivých bodů ústavní žaloby, jsem přesvědčena, že by stejně její znění před Ústavním soudem neuspělo a proto bych rozbor ústavního nálezu ukončila s tvrzením, že si zastavením řízení Ústavní soud ušetřil zbytečnou práci.

¹⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3 2013 Ústavní žaloba Senát proti prezidentu republiky sp. zn. Pl. ÚS 17/13, s. 16

¹⁵⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3 2013 Ústavní žaloba Senát proti prezidentu republiky sp. zn. Pl. ÚS 17/13, s. 19

5. Komparace s německou právní úpravou

5.1. Amnestie

Článek 60 odst. 2 Základního zákona Spolkové republiky Německo (dále „SRN“) z 23. 5. 1949 zmocňuje spolkového prezidenta k vykonávání milostí v jednotlivých případech za Spolek.¹⁵⁷ Ten může pravomoc delegovat dále na kancléře nebo ministerstvo spravedlnosti. Do okruhu milostí spadají zločiny, které mají federální charakter a jsou tak nebezpečím pro celý spolek. Právo milosti je ve Spolkové republice Německo kontrasignovanou pravomocí, proto musí být spolupodepsána kancléřem nebo ministrem spravedlnosti. Forma milosti však nesmí být aboliční, k tomu spolkový prezident oprávněn není.

Právo milosti, vykonávané na základě čl. 60 odst. 2 Základního zákona SRN, může být užíváno jen v případě jednotlivců. Tím je spolkovému prezidentovi odepřeno udělit amnestii celé skupině lidí. Takové právo může být konáno pouze na základě zákona a je založeno na všeobecných, abstraktních kritériích. Toto odpovídá přechodu státu z autoritativního, založeného na libovůli, k parlamentnímu právnímu státu. Zákony pro všechny by neměla být závislé na mírumilovnosti nebo přísnosti panovníků, nýbrž pouze na vůli lidmi voleného Parlamentu.

Mimo to není spolkovému prezidentovi dovoleno zasahovat do běžícího trestního řízení, ať už je v jakémkoli stádiu. Aboliční právo platilo v části Německa do konce císařského období.¹⁵⁸

Amnestie jako taková je pravomocí Spolkového sněmu, který ji musí přijmout jako zákon v rámci federálního práva.

Od šedesátých let se právo amnestie v Německu neaplikuje z důvodu historických událostí, kdy díky amnestii bylo propuštěno v letech 1945 a 1954 mnoho podezřelých z páchání nacistických zločinů.

Právo udělovat amnestie mohou, v rozsahu svých pravomocí, uplatňovat i spolkové země¹⁵⁹. Ty tohoto institutu zpravidla využívají při příležitosti Vánoc, kdy ovšem vydávají pouze tzv. částečné amnestie. Takovéto „vánoční amnestie“ jsou většinou pouze agraciačními rozhodnutími, kdy se vězňům, kterým končí trest

¹⁵⁷ KLOKOČKA, V., Wagnerová, E., *Ústavy států Evropské unie*, Praha, Linde Praha, 2004, s. 251

¹⁵⁸ MANGOLDT, H., Klein, F., Starck, Ch., *Kommentar zum Grundgesetz*, München, Verlag Franz Vahlen München GmbH, 2010, s. 1585

¹⁵⁹ Výjimku tradičně tvoří Bavorsko a Sasko.

do konce daného roku, umožní opustit věznice o něco dříve. Tím se jim pouze nepatrně krátí trest.

Z pravomoci spolkových zemí je vyjmuta možnost amnestovat některé vybrané trestné činy. Jsou jimi například vraždy, sexuální a násilné trestné činy. Dle příslušných ústav pak právo náleží předsedům vlády nebo jiným zemským orgánům. Zpravidla je pak toto právo delegováno na ministerstva spravedlnosti.¹⁶⁰

5. 2. Ústavní žaloba pro velezradu

Jednou zvolený spolkový prezident nemůže být odvolán nebo jinak zbaven své funkce, ani za předpokladu, že nadále nemá politickou podporu. Stejně jako každý jiný ústavní a zákonodárný orgán, výkonná moc a soudní, je spolkový prezident vázán ústavou, zákony a právním řádem.¹⁶¹ Jako hlavě státu mu nepřísluší, podle německé spolkové ústavy, příliš pravomocí a nepodléhá žádné bezprostřední kontrole Parlamentem. Tím se stává neodpovědným z výkonu svých pravomocí. Článek 61 Základního zákona je korektivem. Toto ustanovení otevírá možnost, žalovat spolkového prezidenta za porušení Základního zákona nebo spolkových zákonů u Spolkového ústavního soudu. Ústavní žaloba si ovšem nevystačí s politickými důvody, musí spolkového prezidenta obviňovat z vážných porušení povinností. Dodnes v SRN nebyla tato ústavní žaloba aplikována.¹⁶²

Institut ústavní žaloby proti prezidentu republiky je znám i německému zákonu o ústavním soudu. Podána může být pouze v případě výslovného porušení Základního zákona nebo jiného spolkového zákona prezidentem. Z tohoto lze dovozovat, že pod pojem chráněného objektu bude možno zahrnout daleko více, než v české právní úpravě.¹⁶³

V našem právním prostředí, na rozdíl o Spolkové republiky Německo, není Senát vázán žádnými lhůtami k podání ústavní žaloby. Německé právo je v tomto směru sofistikovanější, zde *„lze podobnou ústavní žalobu učinit jen v průběhu tří měsíců poté, co s k žalobě oprávněný navrhovatel dozvěděl o skutku, který má být předmětem žaloby“*. Tímto je konkrétně dána lhůta subjektivní, stále je však

¹⁶⁰ Důvodová zpráva k navrhované změně ústavního zákona 1/1993 Sb., Ústavy ČR, [online] [cit. 2015-03-06]

¹⁶¹ Čl. 20 odst. 3 GG

¹⁶² EPPING, V., Hillgruber, Ch., *Grundgesetz Kommentar*, München, Verlag C. H. Beck München, 2009, s. 1017

¹⁶³ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 500

doplněna objektivní lhůtou, která končí s uplynutím prezidentského mandátu. Není tak vymezena časovým údajem, nicméně není neomezená. Z hlediska komparativního je tak důležité poznamenat, že německá právní úprava je v každém případě příznivější, protože v tomto případě žalobce nemůže spekulovat nepřiměřeně dlouhou dobu nad podáním či nepodáním ústavní žaloby.

Dle čl. 61 odst. 1 Základního zákona může návrh na vznesení žaloby podat „nejméně čtvrtina členů Spolkového sněmu nebo čtvrtina členů Spolkové rady“.¹⁶⁴

Pro schválení návrhu pak musí hlasovat dvoutřetinová kvalifikovaná většina veškerých členů Spolkového sněmu nebo Spolkové rady, z nichž obě jsou oprávněné samostatně ústavní žalobu podat.¹⁶⁵ Obžalobu poté zastupuje pověřený člen sboru, který obžalobu vznesl.

Ohledně institutu nutné obhajoby je německá právní úprava poněkud benevolentnější, když prezidentovi nepřikazuje být zastoupený v řízení před Spolkovým ústavním soudem. Ve chvíli, kdy má být konáno ústní jednání je ovšem již zastoupený být musí.¹⁶⁶

Na základě čl. 61 odst. 2 Základního zákona může Spolkový ústavní soud předběžným opatřením po vznesení obžaloby nařídít, že prezident nesmí svůj úřad vykonávat.

Dle § 101 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu „*soudce zpravodaj dle potřeby doplní šetření provedené Senátem, případně vyzve Senát k doplnění šetření a žaloby, a připraví ústní jednání*“. Dalo by se říci, že tato úprava je diskriminační vůči žalované straně. Až do ústního jednání je vyřazena z vyšetřování, což jistým způsobem způsobuje procesní nerovnost obou stran. Tomuto předchází německé ústavní právo, když stanoví, že je povinností soudu provést šetření vždy, když o něj žalobce nebo žalovaný požádají¹⁶⁷. Šetření je pak provedeno soudcem toho senátu, kterým není projednávána věc samá.¹⁶⁸ Toto zaručuje nestrannost vyšetřovatele, oproti české právní úpravě, kde je vyšetřování prováděno soudcem zpravodajem, který je pak součástí pléna, které o ústavní žalobě rozhoduje.

¹⁶⁴ KLOKOČKA, V., Wagnerová, E., *Ústavy států Evropské unie*, Praha, Linde Praha, 2004, s. 251

¹⁶⁵ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 502

¹⁶⁶ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 509

¹⁶⁷ § 54 Gesetz über das Bundesverfassungsgericht

¹⁶⁸ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 510

S výše zmiňovaným, široce vymezeným chráněným objektem souvisí také sankcionování prezidenta po vydání pozitivního nálezu Spolkového ústavního soudu (Bundesverfassungsgericht). Na rozdíl od české právní úpravy, která stanovuje sankci pro prezidenta v každém případě (za předpokladu úspěchu ústavní žaloby), německý ústavní soudce se může rozhodnout, zda prezidentovi sankci udělit nebo ne. Jak jsem již nastínila, tato možnost plyne z faktu, že velezrada je v Německé spolkové republice chápána jako zjevné porušení Základního (Grundgesetz) nebo jiného spolkového zákona, mezi nimiž jsou, z logiky věci, zákony důležité a důležitější. Na základě principu proporcionality je tak důležité závažnost porušení zrcadlit ve zvolení sankce.¹⁶⁹

Řízení před Spolkovým ústavním soudem (dále BVerG) je upraveno v § 49 ff BVerfGG. Rozhodnutí o vině spolkového prezidenta má pouze deklaratorní charakter. Až dodatečně může BVerfG spolkového prezidenta zbavit úřadu. Pro toto rozhodnutí musí hlasovat dvoutřetinová většina členů BVerfG.¹⁷⁰

Obnova řízení, v našem právním prostředí zakotvená v § 105 zákona o Ústavním soudě, byla v SRN odmítnuta Spolkovým sněmem s argumentem, že se jedná o zbytečný institut, když po případném vydání jiného nálezu stejně není možné spolkového prezidenta vrátit zpět do funkce. Protiargumentem by však, v tomto případě, mohla být nemožnost obnovy řízení také v situaci, kdy je spolkový prezident „*sice uznán vinným úmyslným porušením Základního zákona tj. Ústavy nebo spolkových zákonů, avšak nebyla vyslovena sankce spočívající ve ztrátě funkce*“¹⁷¹.

¹⁶⁹ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 517

¹⁷⁰ EPPING, V., Hillgruber, Ch., *Grundgesetz Kommentar*, München, Verlag C. H. Beck München, 2009, s. 1018

¹⁷¹ WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 518

Závěr

Tato diplomová práce si, v souladu se zadáním, kladla za primární cíl detailně poukázat na ústavní zakotvení institutů amnestie prezidenta republiky a ústavní žaloby pro velezradu.

Z tohoto důvodu jsem v prvních dvou kapitolách čtenáře seznámila s ústavněprávními a právními předpisy upravujícími tyto instituty. Pro lepší pochopení jsem si dovolila zařadit i historické exkurzy, které dokreslují důvody právní úpravy.

Amnestie byla v samostatných dějinách České republiky použita několikrát, oproti tomu ústavní žaloba pro velezradu v roce 2013 zaznamenala svou historicky první aplikaci.

Dalším stěžejním bodem byl rozbor naposledy vyhlášené amnestie bývalého prezidenta republiky Václava Klause. Snažila jsem se uvést její společenské, politické i právní důsledky a zhodnotit ji z hlediska aplikačního.

Do diplomové práce jsem zapracovala i některá soudní rozhodnutí úzce související s vyhlášenou amnestií. Jedním z nich byl i nález Ústavního soudu Pl. ÚS 4/13 ze dne 5. 3. 2013, ve kterém skupina senátorů Parlamentu ČR podala žádost o zrušení čl. II amnestijního rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb. Dalším, velmi přínosným judikátem byl pro mou práci nález Ústavního soudu Pl. ÚS 17/13 ze dne 27. 3. 2013. V něm ústavní soudci rozhodovali o ústavní žalobě Senátu Parlamentu České republiky proti ústavně žalovanému prezidentu republiky prof. Ing. Václavu Klausovi, CSc., pro velezradu.

Jako poslední kapitolu jsem zařadila komparaci německé a české právní úpravy těchto dvou institutů, která by se mohla zdát obtížnou nebýt partnerských vztahů FPR ZČU s vybranými německými právními fakultami.

Tato diplomová práce může být přínosem pro studenty připravující se na zkoušky z ústavního či trestního práva. Dále by mohla být zdrojem informací pro laickou veřejnost zajímající se o objektivní a odborné zhodnocení více či méně médií poskytovaných informací.

Seznam použité literatury

A. Tištěná odborná literatura

1. EPPING, V., Hillgruber, Ch., *Grundgesetz Kommentar*, München, Verlag C. H. Beck München, 2009, s. 1781 (ISBN: 978-3-406-59170-9)
2. FILIP, J., *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*, Brno, Václav Klemm, 2001, s. 315 (ISBN: 80-210-2592-1)
3. HENDRYCH, Dušan a kol., *Právníký slovník*, Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1481 (ISBN: 978-80-7400-059-1)
4. INSTITUT Václava Klause, *Spor o amnestii*, Praha, Glos Semily, publikace č. 1/2013, s. 127 (ISBN: 978-80-87460-13-9)
5. JELÍNEK, J. a kol., *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*, Praha, Leges, 2013, s. 968 (ISBN: 978-80-8757-664-9)
6. KLÍMA, K., *Encyklopedie ústavního práva*, Praha, ASPI, 2007, s. 776 (ISBN: 978-80-7357-295-2)
7. KLÍMA, K., *Komentář k Ústavě a Listině*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009, s. 1448 (ISBN: 978-80-7380-140-3)
8. KLOKOČKA, V., Wagnerová, E., *Ústavy států Evropské unie*, Praha, Linde Praha, 2004, s. 795 (ISBN: 80-7201-466-8)
9. KOLÁŘ, P., Kysela, J., Syllová, J., Georgiwv, J., Pecháček, Š., *Parlament České republiky*, Praha, Leges, 2013, s. 512 (ISBN: 978-80-87576-95-3)
10. KOUDELKA, Z., *Prezident republiky*, Praha, Leges, 2011, s. 224 (ISBN: 978-80-87212-95-0)
11. MADAR, Z. a kol., *Slovník českého práva*, Praha, Linde, 2002, s. 1846 (ISBN: 80-7201-377-7)
12. MANGOLDT, H., Klein, F., Starck, Ch., *Kommentar zum Grundgesetz*, München, Verlag Franz Vahlen München GmbH, 2010, s. 2459 (ISBN: 978-3-8006-3730-0)
13. MAREČKOVÁ, L., *Milosti. Ohnisko lidství v trestním právu*, Praha, Academia, 2007, s. 372 (ISBN: 978-80-200-1537)
14. PAVLÍČEK, V., Hřebejk, J., *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 1. díl, Ústavní systém*, Praha, Linde Praha, 1998, s. 772 (ISBN: 80-7201-110-3)

15. SLÁDEČEK, V., Mikule, V., Syllová, J., *Ústava České republiky. Komentář*, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 935 (ISBN: 80-7179-869-9)
16. SUCHÁNEK, R., Jirásková, V., *Ústava České republiky v praxi*, Praha, Leges, 2009, s. 384 (ISBN: 978-80-87212-18-9)
17. ŠLÁMAL, P. a kol., *Trestní řád. Komentář. II. díl.*, Praha, C. H. Beck, 2008, s. 1518 (ISBN: 978-80-7400-043-0)
18. WAGNEROVÁ, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I., *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*, Praha, ASPI, 2007, s. 636 (ISBN: 978-80-7357-305-8)

B. Časopisecké články

1. KRATOCHVÍL, V., *Lednová abolice a pokračování v trestném činu pod konkrétní kontrolou ústavnosti*, Státní zastupitelství, Praha, Wolters Kluwer ČR, 2013, č. 4, (ISSN 1214-3758)
2. MALENOVSKÝ, J., *Kulečník namísto štafetového běhu v ratifikačních řízeních o integračních smlouvách v ČR*, Právní rozhledy 4/2009, In: Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, Brno, 2009, Masaryk University, s. 15 (ISBN: 978-80-210-4990-1)
3. ČERMÁK, K., *Klausova amnestie – důkaz konce světa*, Bulletin advokacie č. 1-2/2013, rubrika Sloupek Karla Čermáka, PBtisk s. r. o., s. 109 (ISSN: 1210-6348)

C. Elektronické prameny

1. *Amnestie*, [online] [cit. 2015-02-21], dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/amnestie/r~i:wiki:3575/>
2. *Amnestie a milost a jejich formy*, redakce epravo.cz, [online] [cit. 2015-02-01], dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/amnestie-a-milost-a-jejich-formy-14774.html>
3. *Archiv: Senátor Bárta o Klausovi a velezradě*, [online] [cit. 2015-02-23], dostupné z: <http://www.bohumildolezal.cz/texty/rs442.html>
4. DUŠEK, L., *Výročí amnestie v číslech*, Jiné právo, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2014/01/vyroci-amnestie-v-cislech.html>
5. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se uvozuje ústavní listina: Součástí Zprávy ústavního výboru k ústavní listině Československé republiky*,

- usnesené ústavním výborem podle § 14 a 17 jednacího řádu, Zasedání Národního shromáždění československého roku 1920, PS PČR [online] [cit. 2015-02-05], dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2421_04.htm
6. *Důvodová zpráva k navrhované změně ústavního zákona 1/1993 Sb., Ústavy ČR*, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=80894
 7. KANTOŘÍKOVÁ, J., *K otázce prezidentských milostí*. ASPI: LIT27054CZ
 8. KLAUS, V., *Novoroční projev prezidenta republiky*, [online] [cit. 2015-03-16], dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/3267>
 9. *Měsíční statistická hlášení*, Vězeňská služba České republiky, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/mesicni-statisticke-hlaseni-1233/>
 10. *Pravomocná rozhodnutí o amnestii leden – prosinec 2013*, Ministerstvo spravedlnosti ČR, vyžádáno podle zákona č. 106/1999 Sb. [cit. 2015-02-24]
 11. *Sbírka zákonů a nařízení státu československého* vydaná dne 9. listopadu 1918, [online] [cit. 2015-02-01], dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1918/004-1918.pdf>
 12. *Senátoři odmítli Koudelku jako kandidáta pro Ústavní soud*, Praha, ČT24, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/173541-senatori-odmitli-koudelku-jako-kandidata-pro-ustavni-soud/>
 13. *Statistická ročenka Vězeňské služby za rok 2013*, Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf
 14. *Stenografický zápis 50. schůze, 17. ledna 2013*, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, [online] [cit. 2015-03-16], dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/050schuz/50-1.html>
 15. *Tisk 152 – vládní návrh ústavního zákona Ústava České republiky*, Praha, Česká národní rada, 1992-11-04, [online] [cit. 2015-02-01], dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1992cnr/tisky/t0152_03.htm
 16. *Union banka*, [online] [cit. 2015-02-01], dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Union_bank

17. VÁLKOVÁ, H., *Lidé z bytů po H-Systemu se nemusí vystěhovat, vyhráli spor u soudu*, idnes.cz, 8. 1. 2015, [online] [cit. 2015-03-16], dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/soud-kvuli-bytum-spolecnosti-h-system-a-druzstvo-svatopluk-prq-/domaci.aspx?c=A150108_125635_domaci_jav

D. Zákony, mezinárodní smlouvy

1. Gesetz über das Bundesverfassungsgericht, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bverfogg/gesamt.pdf>
2. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, [online] [cit. 2015-03-06], dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>
3. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky
4. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod
5. Ústavní zákon č. 71/2012 Sb. ze dne 8. února 2012, kterým se mění ústavní zákon 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů
6. Ústavní zákon č. 50/1948 Sb. ze dne 9. května 1948, Ústava Československé republiky
7. Ústavní zákon č. 10/1960 Sb., ze dne 11. července 1960, Ústava Československé socialistické republiky
8. Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 3. února 1998 o amnestii, vyhlášené pod číslem 20/1998 Sb.
9. Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. ledna 2013 o amnestii, vyhlášené pod číslem 1/2013 Sb.
10. Zákon č. 107/1999 Sb. ze dne 11. května 1999, o jednacím řádu Senátu
11. Zákon č. 106/1999 Sb. ze dne 11. května 1999, o svobodném přístupu k informacím
12. Zákon č. 192/2003 Sb. ze dne 10. června 2003, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
13. Zákon č. 182/1993 Sb. ze dne 16. června 1993, o Ústavním soudu

14. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník
15. Zákon č. 6/2002 Sb. ze dne 30. listopadu 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů
16. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním
17. Zákon č. 36/1934 Sb. ze dne 21. února 1934, o trestním stíhání prezidenta a členů vlády
18. Zákon č. 99/1963 Sb. ze dne 4. prosince 1963, občanský soudní řád
19. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené pod č. 209/1992 Sb. dne 15. května 1992

E. Judikatura

1. Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. 2. 1994, č. 33/1994 Sb.
2. Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. 11. 2013, č. 378/2013 Sb.
3. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2013 Ústavní žaloba Senát proti prezidentu republiky sp. zn. Pl. ÚS 17/13
4. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 17/13
5. Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 4/13
6. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2013 sp. zn. IV. ÚS 761/13
7. Stanovisko Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996 sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96
8. Usnesení NS ČR ze dne 21. 4. 2005, sp. zn. 8 Tdo 202/2005
9. Usnesení NS ČR ze dne 3. 9. 2013, sp. zn. T do 616/2013
10. Rozsudek NSS ze dne 21. 5. 2008 čj. 4 Ans 9/2007-197
11. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2007 čj. 5 Ca 127/2006-122

Přílohy

Příloha č. 1 Rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013

ROZHODNUTÍ prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013

U příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky využívám práva daného mi Ústavou a uděluji tuto amnestii:

Čl. I Prominutí a zahlazení některých nepodmíněných trestů.

- (1) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 ve výměře nepřevyšující jeden rok.
- (2) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 75 let a zároveň jí byl uložen trest ve výměře nepřevyšující 10 let.
- (3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. II Zastavení trestního stíhání.

Nařizuji, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

Čl. III Zmírnění některých nepodmíněných trestů odnětí svobody.

- (1) Promímím s podmínkou, že se osoba, které byl trest prominut, nedopustí trestného činu v době odpovídající lhůtě pro zahlazení odsouzení, nepodmíněné tresty odnětí svobody uvedené v odstavcích 2 a 3 tohoto článku.
- (2) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013, pokud byl uložen trest nepřevyšující 24 měsíců a zároveň nebyl trest uložen a) za zločin, při němž byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo b) za zločin proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, anebo proti rodině a dětem, nebo c) osobě, která kromě trestné činnosti, o níž se rozhoduje podle tohoto článku, byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo která byla v posledních pěti letech před 1. lednem 2013 propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody, pokud se na ni nehledí, jako by odsouzena nebyla.
- (3) Promímím nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. lednem 2013 a pokud byl uložen trest ve

výměře nepřevyšující 36 měsíců a zároveň osoba, které byl trest uložen, dosáhla či v roce 2013 má dosáhnout věku 70 let.

(4) Jestliže prominutí trestu podle tohoto článku nelze vztáhnout na celou trestnou činnost, za niž byl uložen úhrnný nebo souhrnný trest, neužije se ho ani zčásti.

Čl. IV Prominutí dalších trestů.

(1) Promímím podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které a) dosáhly či v roce 2013 dosáhnou věk 70 let, b) osobám, kterým byl trest uložen ve výměře nepřevyšující dva roky.

(2) Promímím nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013.

(3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odstavců 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.

Čl. V Společné ustanovení.

Trestným činem se též rozumí provinění spáchané mladistvým a trestem též trestní opatření uložené mladistvému.

Prezident republiky: Klaus v. r. Předseda vlády: Nečas v. r

Příloha č. 2 – tabulka kriminality páchané recidivisty za určité období (01/2012 – 12/2014)

Období	Vraždy	Násilné činy	Mravnostní činy	Krádeže vloupáním	Krádeže prosté	Majetkové činy	Ostatní kriminální činy	Zbývající kriminalita	Hospodářské činy
Leden 2014	10	598	39	1013	1845	3179	1393	1423	546
Leden 2013	3	565	37	914	1352	2556	1277	1181	418
Leden 2012	7	630	59	841	1792	2936	1337	1161	417
Únor 2014	2	546	41	949	1816	3063	1313	1268	598
Únor 2013	13	541	39	1163	1752	3207	1450	1032	494
Únor 2012	10	586	44	761	1680	2725	1243	1238	484
Březen 2014	9	627	64	1164	2098	3633	1459	1454	593
Březen 2013	9	675	34	1014	1742	3028	1617	1294	754
Březen 2012	12	668	51	1066	1870	3250	1385	1383	561
Duben 2014	7	617	41	1038	1797	3172	1436	1377	662
Duben 2013	7	625	57	1153	1750	3262	1530	2420	565
Duben 2012	9	560	32	767	1536	2594	1196	1219	472
Květen 2014	4	578	57	843	1946	3090	1354	1307	588
Květen 2013	9	627	40	1066	1975	3370	1565	1272	646
Květen 2012	0	588	46	827	1585	2678	1187	1203	413
Červen 2014	7	567	40	1189	1972	3467	1335	1251	834
Červen 2013	4	567	56	1142	1893	3313	1302	1204	682
Červen 2012	18	525	45	905	1800	2996	1270	1223	422
Červenec 2014	4	598	56	884	1852	3073	1474	1260	589
Červenec 2013	4	639	44	1041	1846	3256	1359	1161	615
Červenec 2012	6	513	38	673	1383	2271	1154	1124	416
Srpen 2014	9	560	39	790	1620	2697	1143	1147	545
Srpen 2013	4	608	47	902	1797	2977	1228	1161	575
Srpen 2012	9	583	47	853	1787	3006	1275	1161	402
Září 2014	5	610	59	905	1885	3146	1303	1266	840
Září 2013	5	650	44	932	1829	3033	1317	1208	589
Září 2012	3	483	34	759	1463	2441	951	1072	402
Říjen 2014	3	655	43	913	1807	2994	1394	1305	828
Říjen 2013	6	640	56	1051	1914	3294	1580	1050	721
Říjen 2012	12	608	47	893	1810	3039	1199	1301	481
Listopad 2014	7	625	60	983	1748	3048	1377	1177	627
Listopad 2013	3	667	43	1136	1881	3429	1298	1350	658

Listopad 2012	9	632	38	1009	1973	3291	1269	1224	508
Prosinec 2014	8	473	34	725	1424	2447	1076	1087	628
Prosinec 2013	10	562	60	879	1560	2723	1096	1126	461
Prosinec 2012	10	460	32	802	1413	2415	866	833	371

Zpracováno na základě měsíčních statistik Policejního prezidia ČR.

Resumé

This dissertation aims to show the detailed position of the presidential amnesty institution and constitutional action for high treason. Both these terms are described in detail in parts one and two of this dissertation, as well as basic terminology and historical context of these institutions.

The Amnesty of the former Czech president Václav Klaus, published under number 1/2013 Sb., is analysed in the third part. All articles of this amnesty are described, than analysed from the point of view of its application and coordination with constitutional law and subsequent legal regulations. Finally there is a synthesis made by the author with her verdict that the amnesty was in conformity with these legal regulations. Social impacts caused by this amnesty are also listed in this part.

Part four deals with the constitutional action for high treason approved by more than half members of the Upper Chamber of the Czech Parliament (Senát) in a non-public vote. Also this dissertation looks into the finding of the Constitutional Court of the Czech Republic Pl. ÚS 04/13 where this action was stopped by the Constitutional Court. The author analysed this finding from the point of view of the legitimate opinions of the Constitutional Court listed in justifications and this of the disapproving opinion of the constitutional judge Ivana Janů. The finding of the Constitutional Court where binding legal opinion to constitutional action's articles would be declared was not issued due to the fact the action was stopped. That's why the author made an attempt to supply the function of this authority and make the legal analysis of all articles of this constitutional action.

Part five consists of comparison of these two institutions in the Czech and German law based on constitutional law, using comparative method. The conclusion being that the amnesty institution is so differently adapted and applied that it makes it incomparable. Nevertheless, the author uses the German legislation of constitutional action for high treason as an example for possible changes of the Czech one.